

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง: กรณีศึกษา
หมู่บ้านกุดชะนวน หมู่ที่ 4 ต. มิตรภาพ อ. สีคิ้ว จ. นครราชสีมา

นางสุภาวดี บามขุนทด

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

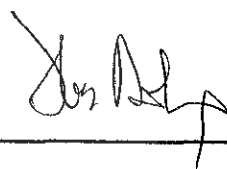
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ปีการศึกษา 2544

หน้าอนุมัติ

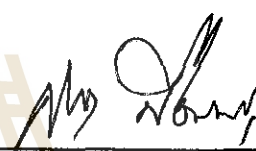
อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้

อาจารย์ที่ปรึกษา



(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.ขวัญกมล กิตินทรีย์สุข)

กรรมการสอบ



(จำเอกสัจด์ พิษพันธุ์)

นักพัฒนาชุมชน 6

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการ



(.....)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่ เดือน 14 ค.ศ. 2545 พ.ศ.

บทคัดย่อ

สุภาวดี บามขุนทด : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณี
ศึกษา หมู่บ้านกุดชะนวน หมู่ที่ 4 ตำบลมิตรภาพ
อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข
จำเอกสงัด พืชพันธุ์ นักพัฒนาชุมชน 6

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นโครงการของรัฐบาลที่จะแก้ไขปัญหาความยาก
จนของประชาชน โดยเฉพาะประชาชนในชนบท จัดสรรเงินให้กองทุน กองทุนละหนึ่งล้านบาท
เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนใช้ในการประกอบอาชีพ สร้างอาชีพ เพื่อการพึ่งพาตนเอง
อย่างยั่งยืนในอนาคต

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านกุดชะนวน มีวัตถุประสงค์ เพื่อทราบถึงปัจจัยที่เป็น
อุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงาน ตัวชี้วัดความเข้มแข็ง ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ
กองทุน ทำการเก็บข้อมูลทั้งแบบ τυติยภูมิและปฐมภูมิ เป็นแบบเก็บข้อมูล บร.1 - บร.12 ข้อมูล
จากเอกสารสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน ทำการวิเคราะห์ประเมินผลเชิงคุณภาพ
โดยใช้ชีพพีโมเดลเป็นแบบในการวิเคราะห์ประเมินผล

จากผลการประเมินพบว่า โครงการกองทุนหมู่บ้านกุดชะนวน มีการจัดตั้งกองทุน โดยมี
สมาชิกทั้งหมด 137 คน มีคณะกรรมการบริหารกองทุน 12 คน สมาชิกผู้กู้ 78 คน ได้ดำเนิน
การปล่อยเงินกู้ไปแล้วจำนวน 775,000 บาท ให้สมาชิกไปดำเนินการทำกิจกรรม ซึ่งเป็นการทำ
กิจกรรมทางการเกษตร ค้าขาย บริการ ก่อสร้าง มีการทำสัญญาเงินกู้กับกองทุน โดยมีการ
กำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยภายใน 1 ปี จากประสบการณ์ความรู้และความ
ชำนาญของผู้กู้ ผู้กู้มีความสามารถชำระคืนเงินกู้แก่กองทุนได้ คาดว่าผู้กู้จะมีทุนเพื่อใช้ในการ
ประกอบอาชีพต่อไป สามารถพึ่งพาตนเองได้

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี จากความกรุณาความช่วยเหลือ เป็นอย่างยิ่ง จากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชวัญภมล กลิ่นศรีสุข หัวหน้าสาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ ในตำแหน่งอาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์นิเทศก์ จำเอกสงค์ พิษพันธ์ นักพัฒนาชุมชน 6 ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ เสนอ และตรวจแก้ไข ข้อบกพร่องด้วยความเอาใจใส่ตลอดมา ตั้งแต่ต้นจนสำเร็จเรียบร้อย ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่กรุณาให้ความรู้และให้แหล่งข้อมูลที่สามารถนำไปสู่ศึกษาประเมินผล จึงทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้

ขอขอบคุณบัณฑิตที่ประจำกองทุนคำมิตร์ภาพทุกท่าน ที่ช่วยประสานงานให้ข้อมูลพิมพ์สารนิพนธ์ ขอขอบคุณนายสยาม ประชวีญครบุรี ประธานกองทุนหมู่บ้านกุดชะนวน และประชาชนทุกท่านในหมู่บ้านกุดชะนวน ที่ให้ข้อมูลและความกรุณาต่าง ๆ ในการศึกษาประเมินโครงการจนประสบผลสำเร็จ และท่านอื่น ๆ ที่ไม่ได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้ ที่ได้กรุณาให้ความสะดวก ความร่วมมือ ข้อเสนอแนะ และอื่น ๆ ในการทำสารนิพนธ์

สุภาวดี บามขุนทด
สิงหาคม 2545

สารบัญ

	หน้า
หน้าอำนวยการ	ก
บทคัดย่อ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญแผนภาพ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
บทที่ 1 บทนำ	
หลักการและเหตุผล	1
วัตถุประสงค์ของการประเมิน โครงการ	1
กรอบความคิดทฤษฎี	2
วิธีดำเนินการ	2
ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมิน โครงการ	3
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน	
และชุมชนเมืองแห่งชาติ	4
ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	5
และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544	
แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	
และชุมชนเมือง	7
แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน	
และชุมชนเมือง	8
ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	8
การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	
และชุมชนเมือง	10

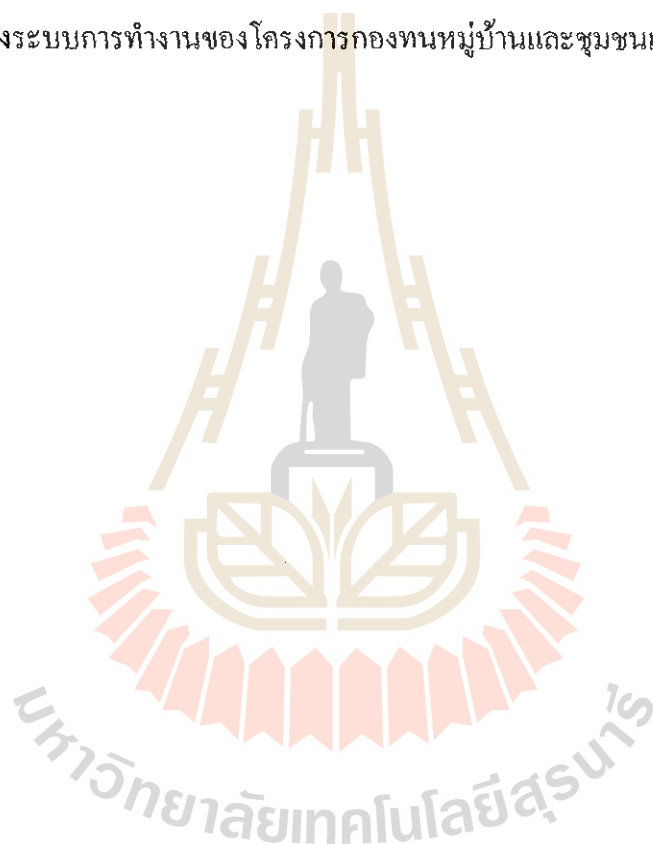
สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
หลักการประเมิน โครงการแบบซีพีโมเดล	11
โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง	13
เอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง	14
บทที่ 3 วิธีดำเนินการประเมิน โครงการ	
วิธีการประเมิน โครงการ	15
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	16
ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมิน โครงการ	17
เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน โครงการ	24
การเก็บรวบรวมข้อมูล	26
การวิเคราะห์ข้อมูล	27
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ	
ผลการประเมินบริบทชุมชน	28
ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวม	38
ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจาก โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ	44
สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมิน โครงการ	45
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
สรุปผล	46
อภิปรายผล	48
ข้อเสนอแนะ	50
บรรณานุกรม	52
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก.	
ภาคผนวก ข.	
ประวัติผู้เขียน	

สารบัญแผนภาพ

หน้า

แผนภาพที่ 2.1 : แสดงความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการประเมินและการตัดสินใจ ของ Stufflebeam's	13
แผนภาพที่ 3.1 : แสดงระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	19



สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1 : แสดงสถานการณ์มลพิษทางน้ำปี 2539 – 2541	32
ตารางที่ 4.2 : แสดงพื้นที่ป่าไม้ประเทศไทย	32
ตารางที่ 4.3 : แสดงความอุดมสมบูรณ์ของดินในการทำเกษตรกรรม	33



บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

ในปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ ทำให้เกิดปัญหาการว่างงาน อันเนื่องมาจากการปิดกิจการของสถานประกอบการเป็นจำนวนมาก แรงงานดังกล่าวได้อพยพคืนถิ่น และยึดอาชีพทางการเกษตร แต่ประสบปัญหาการขาดแคลนเงินทุน และเกิดปัญหาความยากจนตามมา รัฐบาลจึงมีนโยบายที่จะแก้ปัญหาความยากจน โดยได้กำหนดนโยบายเร่งด่วน ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยได้รับเงินจัดสรรหมู่บ้านหรือชุมชนละหนึ่งล้านบาท สำหรับเป็นเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยทำให้เกิดการเรียนรู้ที่จะพึ่งพาตนเองของชุมชนและหมู่บ้านจนเกิดความเข้มแข็ง และให้เกิดความสามารถในระบบบริหารจัดการกองทุน ตลอดจนเสริมสร้างศักยภาพสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

บ้านกุดชะนวน หมู่ที่ 4 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา เป็นพื้นที่หนึ่งที่จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านกุดชะนวนขึ้น และได้รับการอนุมัติจัดสรร โอนเงินเข้ากองทุนหมู่บ้านเรียบร้อยแล้ว เพื่อทราบว่าโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านกุดชะนวน หมู่ที่ 4 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว บรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใดในการแก้ไขปัญหาความยากจน ตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล รวมถึงการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ จึงนำมาสู่การประเมินผลโครงการดังกล่าว

วัตถุประสงค์

การประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้านกุดชะนวน หมู่ที่ 4 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนบ้านกุดชะนวน
2. เพื่อศึกษาตัวชี้วัดความเข้มของการบริหารการพัฒนาเกี่ยวกับกองทุนบ้านกุดชะนวน
3. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนเงินล้านของบ้านกุดชะนวน

กรอบแนวคิดทฤษฎี

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จะใช้ค้นแบบทางความคิดเชิงระบบ คือ ซิปป์โมเดล (CIPP Model) โดยที่

C	มาจาก	Context	คือ	บริบทของหน่วยระบบ
I	มาจาก	Input	คือ	ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ
P	มาจาก	Process	คือ	กระบวนการของหน่วยระบบ
P	มาจาก	Product	คือ	ผลผลิตของหน่วยระบบ

เมื่อนำซิปป์โมเดลมาประยุกต์ใช้กับองค์ประกอบภายในของหมู่บ้านทำให้ทราบ โครงสร้างการบริหารจัดการกองทุนฯ การดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ตลอดจนสรุปผลที่ว่าจะได้รับการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน โดยละเอียด

วิธีดำเนินการ

การดำเนินการศึกษาการประเมินผลการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของ บ้านกุดชะนวน หมู่ที่ 4 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีวิธีดำเนินการดังนี้

1. การเก็บข้อมูล

1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการสำรวจในบ้าน กุดชะนวน เป็นข้อมูลทั่วไปซึ่งจะสำรวจเกี่ยวกับอาชีพ ได้แก่ ค้าขาย การเกษตร การบริการ ก่อสร้าง โดยใช้แบบสัมภาษณ์ และแบบเก็บข้อมูล บร.1 – บร.12 จากจำนวน 210 ครัวเรือน ในการเก็บข้อมูล โดยแบบ บร.ต่าง ๆ นั้นจะกำหนดขนาดของตัวอย่างร้อยละ 20 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ตามหลักการกำหนดตัวอย่างในรายวิชาการวิจัยชุมชน ยกเว้น บร.11 จะเก็บข้อมูลจากครัวเรือนทั้งหมดร้อยละ 100

1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้มาจากการค้นคว้าเอกสารต่าง ๆ จากส่วนราชการและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือพิมพ์ สิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ เป็นต้น

2. วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์เพื่อเป็นการประเมินผลโครงการจะใช้วิธีเชิงพรรณนา โดยที่การวิเคราะห์จะต้องทราบค่าที่แน่นอน หรือการหาค่าที่สามารถออกมาเป็นตัวเลขได้ ได้แก่ แบบเก็บข้อมูล บร.2, บร.4 และใช้อัตราส่วนร้อยละ ตารางเป็นสำคัญ โดยจะใช้ CIPP Model เป็นหลักในการวิเคราะห์

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

ในการประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านกุคชะนวน มีผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับดังต่อไปนี้

1. ได้ทราบปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านกุคชะนวน
2. ได้ทราบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของการบริหารการพัฒนาเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านกุคชะนวน
3. ได้ทราบประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนเงินล้านของหมู่บ้านกุคชะนวน



บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้ศึกษาวิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ ทั้งที่เป็น นโยบาย หลักการ ระเบียบต่าง ๆ รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีการประเมิน และหลักวิชา ที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สรุปได้ตามลำดับดังต่อไปนี้

นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ของระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1. นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

นโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ซึ่งได้แถลงต่อรัฐสภาในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชน เมืองแห่งละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการลงทุนสร้างอาชีพและรายได้ ให้แก่ประชาชนใน ชุมชนและวิสาหกิจขนาดเล็ก อีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีความสามารถในการจัดระบบ และบริหารจัดการ เงินกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจของ ประชาชนในหมู่บ้าน ผู้การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนในอนาคต

2. หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

หลักการคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติมีหลักการเพื่อให้ นโยบาย ดังกล่าวประสบความสำเร็จ โดยเสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่นชุมชนเป็นผู้กำหนด อนาคต และจัดการหมู่บ้านด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างชุมชน ราชการ เอกชนและประชาสังคม ร่วมกันพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน โดยการกระจาย อำนาจให้ท้องถิ่นและยังเกื้อกูลประ โยชน์แก่ผู้ด้อยโอกาส

นโยบายดังกล่าวจะประสบความสำเร็จได้ ควรประกอบด้วยหลักสำคัญ คือ

1. ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. การบริหารจัดการเงินกองทุนหมู่บ้าน
3. การปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดิน ตามแนวทางให้หมู่บ้าน เป็นศูนย์กลางใน การพัฒนา
4. การติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน

5. มีการสร้างกระบวนการ มีส่วนร่วมทั้งการเรียนรู้ร่วมกัน คิดร่วมกัน ทำร่วมกัน ติดตามผลตรวจสอบร่วมกัน และรับผลประโยชน์ร่วมกันอย่างเป็นธรรม

3. วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้

1. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนา อาชีพ สร้างงาน สร้างหรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย และสร้างสัมพันธภาพที่ดีแก่ประชาชน

2. ส่งเสริมท้องถิ่นชุมชนให้มีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน

3. เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่มเพื่อแก้ปัญหาของตนเอง มีการสร้างศักยภาพของตนเอง และมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง

4. เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันแก่ชุมชนท้องถิ่นและสังคมโดยรวม

5. ประชาชนในท้องถิ่นมีศักยภาพ และความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

4. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระเบียบที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544

2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. 2544 (ฉบับที่ 2)

3. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. 2544

4. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วย การจัดตั้ง คณะบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. 2544 (ฉบับที่ 2)

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก ก.)

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบไปด้วย 2 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีชื่อย่อว่า กทบ. ประกอบ ด้วย นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการสำนักนายกรัฐมนตรี ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ เลขาธิการ

คณะกรรมการพัฒนาการเตรียมเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ปลัดกระทรวงมหาดไทย ผู้อำนวยการธนาคารออมสิน ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนไม่เกิน 10 คน กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการไม่เกิน 3 คน และมีที่ปรึกษาคณะกรรมการ อย่างน้อย 3 คน แต่ไม่เกิน 7 คน กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

1. ตาย หรือลาออก
2. เป็นบุคคลล้มละลาย
3. คณะรัฐมนตรีมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง
4. เป็นบุคคลไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
5. ได้รับโทษจำคุก โดยพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่

1. กำหนดนโยบายการจัดตั้ง และแนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองและกองทุน
2. กำหนดแผนการจัดหาเงินกองทุนหมู่บ้าน และแผนการจัดสรรให้แก่กองทุน
3. จัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
4. กำหนดแผนงานออกระเบียบข้อบังคับ และประกาศในการจัดตั้ง และแนวทางการบริหารกองทุน การรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษา จัดหาและจัดสรรประโยชน์ของกองทุน
5. ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้านและการบริหาร
6. แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะทำงาน เพื่อดำเนินการตามระเบียบนี้ และออกระเบียบ คำสั่ง เพื่อปฏิบัติตามระเบียบนี้
7. รายงานผลการดำเนินงานปัญหาอุปสรรค และการเงินของกองทุน อย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง
8. ให้คณะกรรมการที่ปรึกษาและคณะกรรมการที่ได้รับแต่งตั้ง ได้มีประชุม คำตอบแทนตามอัตราที่กำหนด

2. สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีอำนาจ คือ

1. ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ
2. ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการ
3. ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ
4. ประชาสัมพันธ์ให้แก่ประชาชนทราบถึงการจัดตั้งนโยบายแนวทางกับส่วนราชการ และองค์กรต่าง ๆ ให้เตรียมความพร้อม
5. จัดให้มีการประชุมชี้แจงฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของกองทุน
6. ปรึกษาหารือเกี่ยวกับนโยบายระเบียบหลักเกณฑ์ การดำเนินงานอื่น แล้วรายงานต่อคณะกรรมการดำเนินงาน
7. รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสำนักงานต่อคณะกรรมการ
(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก ก.)

แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่าง ๆ เนื่องจากกระบวนการเลือกคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นไปตามข้อที่ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 กล่าวคือ

1. จะต้องมีการเวียนสามในสี่ของครัวเรือนทั้งหมดเข้าร่วมประชุม
2. การเลือกคณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นไปตามมติที่ประชุม

สำหรับคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นตาม ข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ดังนี้

1. เป็นผู้อาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี
2. เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ
3. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
4. ไม่เคยได้รับโทษจำคุก เว้นแต่โทษที่กระทำโดยประมาท
5. ไม่เคยเป็นผู้ต้องโทษอาชญากรรมและไปออกปลดออกจากราชการหรือรัฐวิสาหกิจ
6. มีความรับผิดชอบ เสียสละ ยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตย

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก ก.)

แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามสภาพความเป็นจริง สำหรับหมู่บ้านและชุมชนเมือง จะต้องมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ คือ

1. คุณสมบัติของกรรมการตามระเบียบมีครบถ้วนทุกคน
2. มีความรู้ประสบการณ์ และความมั่นใจในการบริหารกองทุนของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
3. มีระเบียบข้อบังคับ ในการดำเนินงานกองทุนถูกต้อง
4. สมาชิกสามในสี่ของจำนวนครัวเรือนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
5. สมาชิกมีการปฏิบัติตามระเบียบครบถ้วน
6. มีกระบวนการคัดเลือกกรรมการเป็นไปตามระเบียบของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และมีวิธีการที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนดไว้ โดยมีคณะกรรมการกองทุนถูกต้อง
7. มีการเปิดบัญชีเงินฝากของกองทุนแล้ว
(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก ก.)

ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระเบียบกองทุนหมู่บ้านกุดชะนวน หมู่ที่ 4 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จ.นครราชสีมา มีการจัดตั้งระเบียบกองทุนโดยอาศัยร่างระเบียบ สำนักนายกรัฐมนตรีเป็นแม่แบบในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน ได้มีการทำประชาคมหมู่บ้าน เพื่อขอความเห็นชอบในหัวข้อต่าง ๆ ของกฎระเบียบเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับกองทุน สมาชิก การบริหารจัดการกองทุนบ้านกุดชะนวน ซึ่งก่อตั้งขึ้นเพื่อเสริมสร้างนิสัยการออม เสียดสละ เอื้ออาทร และเป็นไปด้วยความคล่องตัว และมีประสิทธิภาพเพื่อประโยชน์โดยรวม โดยมีการกำหนดระเบียบกองทุนไว้ดังนี้

1. ที่ตั้งของกองทุนเลขที่ 59 หมู่ 4 บ้านกุดชะนวน ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา รหัสไปรษณีย์ 30140 โทรศัพท์ 044 - 290882
2. วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุน

1. เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพให้กับสมาชิก
2. เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์ด้วยวิธีการถือหุ้น การฝากเงินสัจจะ และเงินรับฝาก
3. เพื่อให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก
4. เพื่อพัฒนาจิตใจสมาชิกให้เป็นคนดี มีคุณธรรม
5. เพื่อพัฒนาสมาชิกให้เป็นคนดี มีคุณธรรม

3 แหล่งที่มาของกองทุน

1. เงินที่ได้รับการจัดสรรจากคณะกรรมการ
2. เงินกู้ยืม
3. ดอกเบี้ย หรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดขึ้นจากเงินกองทุน
4. ค่าธรรมเนียมแรกเข้า
5. เงินฝากสัจจะ และเงินรับฝาก
6. เงินสมทบจากกลุ่ม หรือองค์กรสมาชิก
7. เงินค่าหุ้น
8. เงินหรือทรัพย์สินอื่นที่กองทุนได้รับโดยไม่มีเงื่อนไขผูกพันหรือภาระติดพันใด ๆ

4 คุณสมบัติของสมาชิก

1. เป็นผู้ที่พำนักหรืออาศัยอยู่ในหมู่บ้าน มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านเป็นระยะเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า 6 เดือนขึ้นไปนับถึงวันสมัครเป็นสมาชิก
2. เป็นผู้ที่มีสัญชาติสยาม มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นชอบด้วยหลักการของกองทุนและสนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของกองทุน
3. เป็นผู้ที่มีความพร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้าน
4. เป็นผู้ที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีมติเห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิก
5. เป็นผู้ที่มีความอดทนเสียสละ และเห็นแก่ประโยชน์ของกองทุนหมู่บ้านเป็นสำคัญ
6. เป็นผู้ที่มีเงินฝากสัจจะและถือหุ้นอย่างน้อยหนึ่งหุ้น แต่ต้องไม่เกินหนึ่งในห้าของจำนวนหุ้นทั้งหมดที่มีอยู่ในกองทุน
7. เป็นบุคคลที่มีความประพฤติดี ไม่เสพหรือเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

5. การสมัครเข้าเป็นสมาชิก

1. ยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิกกองทุนได้ที่คณะกรรมการกองทุนผู้ได้รับมอบหมายตามแบบที่คณะกรรมการกองทุนฯ กำหนด
2. ผู้มีคุณสมบัติตามข้อ 6 สามารถยื่นความจำนง หรือสมัครเข้าเป็นสมาชิกของกองทุนได้เดือนละ 1 ครั้ง โดยสามารถสมัครเป็นสมาชิกได้ทั้งในลักษณะปัจเจกบุคคล และกลุ่ม หรือองค์กรชุมชนแล้วแต่ความสมัครใจของผู้สมัครเป็นสมาชิก
3. คณะกรรมการกองทุนเป็นผู้พิจารณาว่าจะรับบุคคลหนึ่งบุคคลใดเข้าเป็นสมาชิกโดยชอบธรรม

6. การพ้นสภาพการเป็นสมาชิก

1. ตาย
2. ลาออก และได้รับอนุมัติให้ลาออกจากรายการกองทุนหมู่บ้าน
3. วิกลจริต จิตฟั่นเฟือน หรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ
4. ที่ประชุมใหญ่สมาชิกมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียงสองในสาม ของผู้เข้าประชุม
5. จงใจฝ่าฝืนระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้าน หรือแสดงตนเป็นปรปักษ์
6. จงใจปิดบังความจริง อันควรแจ้งให้ทราบในใบสมัครสมาชิก
7. นำทรัพย์สินของกองทุนหมู่บ้าน ไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ที่ได้ระบุไว้
8. มีลักษณะและคุณสมบัติไม่ตรงกับข้อ 6

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก ก.)

การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้ นั้น คณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามหมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

1. สมาชิกที่จะขอกู้เงินจากกองทุนต้องจัดทำคำขอกู้ โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน โดยยื่นคำขอกู้ต่อคณะกรรมการกองทุน ตามหลักเกณฑ์ที่กองทุนกำหนด
2. การอนุมัติเงินกู้อย่างหนึ่งไม่เกินสองหมื่นบาท ถ้าเกินต้องเรียกประชุมกรรมการและสมาชิกพิจารณาชี้ขาด แต่ไม่เกินห้าหมื่นบาท ในกรณีเงินฉุกเฉิน ให้อนุมัติตามความเหมาะสม พร้อมทั้งบันทึกความคิดเห็น ในแบบคำขอกู้ยืมเงิน

3. คณะกรรมการส่งดำเนินคำขอผู้ยืมเงินและรายละเอียดเสนออนุมัติเงินกู้ และแจ้งผู้ให้กู้และธนาคารรับทราบโดยเร็ว และให้ผู้กู้เปิดบัญชีออมทรัพย์กับธนาคารและแจ้งหมายเลขบัญชี ให้คณะกรรมการกองทุนทราบ

4. คณะกรรมการกองทุนอาจเรียกหลักประกันเงินกู้ ไม่ว่าจะ เป็นบุคคลหรือทรัพย์สินตามกองทุนกำหนด

5. ให้คณะกรรมการกองทุนกำหนดตามความยุติธรรม และความเห็นชอบ จากการประชุมสมาชิก

6. การกำหนดระยะเวลาชำระคืน ดอกเบี้ยและเงินกู้ให้คณะกรรมการพิจารณาตามความเหมาะสม โดยผู้กู้จะนำเงินและหลักฐานไปชำระที่ธนาคาร และนำหลักฐานมาให้คณะกรรมการกองทุน

7. กรณีที่ผู้กู้ผิดสัญญา ไม่ชำระเงินต้นหรือดอกเบี้ย ในระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี ผู้กู้ต้องเสียเบี้ยปรับ ตามเงื่อนไขกองทุน นอกจากนี้ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการกองทุน

8. ในกรณีที่ผู้กู้ไม่ทำตามวัตถุประสงค์ในการขอผู้ยืมเงินโดยปราศจากเหตุผล ให้คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจยกเลิกสัญญาและเรียกคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยชำระคืนเต็มจำนวน กรณีหมู่บ้านกุดชะนวน มีเกณฑ์สำหรับการพิจารณาเงินกู้ ดังนี้

1. ความเป็นไปได้ของโครงการที่ขอกู้
2. รายได้และค่าใช้จ่ายต้องคุ้มกับเงินที่ลงทุน
3. หลักประกันเงินกู้ (ผู้ค้ำประกันหรือหลักทรัพย์)
4. ประวัติของผู้กู้ต้องไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก ก.)

หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพฟ์โมเดล

หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพฟ์โมเดล คือ กระบวนการของการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ ต่อการตัดสินใจในทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่

รูปแบบการประเมินแบบชีพฟ์โมเดล

1. การประเมินบริบทหรือการประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินการ โครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการประเด็น ปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

2. การประเมินตัวป้อนเข้าหรือการประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมิน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร อาทิ จำนวน งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการดำเนินการโครงการ

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมิน เพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไป มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

4. การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์โครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ

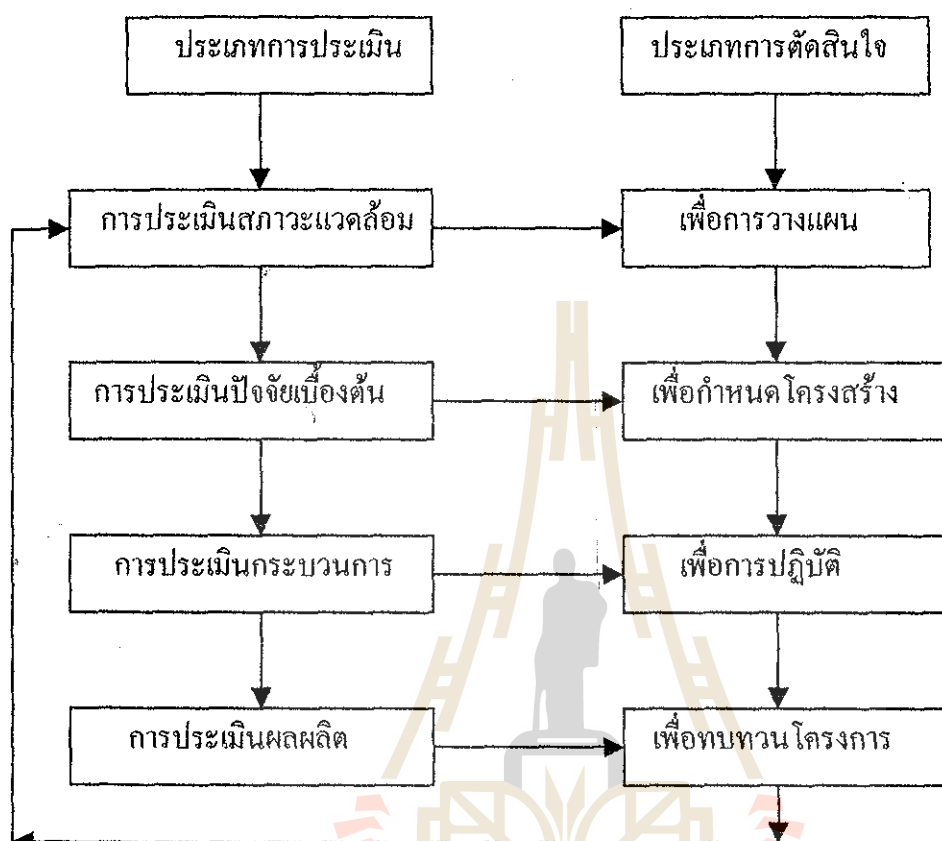
นอกจากนี้ได้นำเสนอประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมิน ดังนี้

1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planning Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดจุดประสงค์ของ โครงการให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินการ

2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างโครงการ (Structuring Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้น ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงาน และขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ

3. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementing Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนและปรับปรุงแก้ไขการตัดสินใจให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

4. การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น เพื่อพิจารณาการยุติ ล้มเลิก หรือปรับขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป



แผนภูมิ 2.1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการประเมินและการตัดสินใจ ของ Stufflebeam's

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นโครงการที่มุ่งสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติกองทุนแล้วเสร็จ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยการจัดสรรทุนการศึกษาแก่บัณฑิตให้เข้าศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ โดยกำหนดให้ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติจริงในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นกิจกรรมหลักของการศึกษา โดยเนื้อหาหลักสูตรจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การเงิน การบัญชี การจัดทำโครงการ การวิเคราะห์โครงการ การวิจัยและการประเมินโครงการ การออกแบบผลิตภัณฑ์และการตลาด รวมถึงการเรียนรู้ชุมชน การประเมินผลและพัฒนาชุมชนที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือ และเป็นการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน และเป็นแหล่งเงินทุน

หมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ ลดรายจ่าย และบรรเทาเหตุ
 ถูกฉ้อโกง อีกทั้งบัณฑิตได้มีการยกระดับการศึกษา ควบคู่กับการปฏิบัติงานในพื้นที่
 เอกสารที่เกี่ยวข้อง อื่น ๆ

หนังสือพิมพ์มติชน วันที่ 27 ธันวาคม 2544 ฉบับที่ 4045 พุทธถึงแถลงการณ์ภายหลังการ
 ประชุม ครม. ว่า รัฐบาลผลการจัดสรรและโอนเงินให้กองทุนหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม ยอดเงิน
 ที่โอนไปกองทุนแล้ว 66,097 ล้านบาท มีการเบิกจ่ายให้สมาชิก 37,739 ล้านบาท ใช้ในภาคเกษตร
 กรรมร้อยละ 75.4 อุตสาหกรรมครัวเรือนร้อยละ 3.7 กิจกรรมกลุ่มร้อยละ 1.7 ธุรกิจบริการร้อยละ
 3.7 แสดงให้เห็นว่า การที่มีหลายคนวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล ว่าใช้เงินกองทุนในลักษณะที่ไร้ประโยชน์
 นั้นไม่เป็นความจริง เพราะจากการติดตามมีการนำไปใช้ในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์

หนังสือพิมพ์มติชน วันที่ 6 ตุลาคม 2544 ฉบับที่ 8611 พุทธถึงกองทุนหมู่บ้านไม่เหลือ กู้
 แล้วหมิ่นล้าน ข้อมูล ณ วันที่ 28 กันยายน 2544 ระบุว่ากองทุนได้โอนเงินไปยังหมู่บ้านรวมแล้ว
 45,153 หมู่บ้าน รวมเป็นเงิน 45,153 ล้านบาท กองทุนต่าง ๆ จัดสรรเงินกู้ให้ชาวบ้านไปแล้ว 10,146
 ล้านบาท จากยอดเงินที่โอนไป 2 งวด จำนวน 28,481 ล้านบาท ส่วนงวดที่ 3 กำลังเร่งทยอยโอน

หนังสือพิมพ์ข่าวสด วันที่ 24 เมษายน 2545 ฉบับที่ 4163 พุทธถึงการประชุมรับทราบความ
 ก้าวหน้าโครงการ ในโอกาสครบหนึ่งปี ว่ามีการจัดตั้งกองทุนแล้ว จำนวน 71,195 กองทุน จัดตั้งกอง
 ทุนชุมชนเมือง 2,101 กองทุน รวม 73,296 กองทุน คิดเป็นร้อยละ 97.90 โดยจัดสรรโอนเงินหนึ่ง
 ล้านบาทให้แก่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่มีความพร้อมแล้ว จำนวน 72,056 กองทุน คิดเป็น
 ร้อยละ 96.24 ของเป้าหมาย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการประเมินโครงการ

การประเมินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านกุดชะนวน หมู่ที่ 4 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา เพื่อศึกษาการบริหารจัดการกองทุนว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด โดยได้มีการอธิบายถึงวิธีการประเมินโครงการ ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ตัวแปร ตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งจะได้อธิบายเป็นลำดับต่อไป

วิธีการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีรูปแบบการประเมิน เป็นการประเมินเชิงระบบ (System Approach) แนวคิดและรูปแบบการประเมินเชิงระบบนี้ ได้มีผู้เชี่ยวชาญในการประเมินหลายท่าน ให้แนวคิดและรูปแบบการประเมินหลายแนวคิด เพื่อจะได้นำไปใช้ในการประเมิน โดยมีแนวคิดและรูปแบบดังนี้

1. รูปแบบการประเมินของสคริฟเวน (Scriven's Evaluation Ideologies and Model) ซึ่งสคริฟเวนได้สร้างแนวคิดผสมผสานระหว่างแนวคิดของไทเลอร์และครอนบาคเข้าด้วยกัน ซึ่งจำแนกการประเมินได้เป็น 2 ประเภท คือ

1.1 การประเมินโดยยึดเป้าหมายเป็นหลัก ซึ่งจะเป็นการประเมินระหว่างดำเนินการและการประเมินผลรวม

1.2 การประเมินที่ไม่ยึดเป้าหมายเป็นหลัก เป็นการประเมินที่ไม่มุ่งเฉพาะผลผลิตที่เกิดขึ้นแต่จะนำผลกระทบอื่น ๆ มาพิจารณาในการตัดสินคุณค่าด้วย

นอกจากนี้สคริฟเวนยังได้จำแนกการประเมินตามสิ่งที่ประเมินออก คือ การประเมินคุณค่าภายใน เป็นการประเมินคุณค่าของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับโครงการ และการประเมินความคุ้มค่า เป็นการประเมินในส่วนที่ผลของการดำเนินโครงการมีต่อผู้รับบริการจากโครงการ

2. รูปแบบการประเมินของสเตก (Stake's Concepts and Model of Evaluation) สเตกได้กล่าวถึงการประเมินคือ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่หลากหลายแล้วนำมาจัดให้เป็นระบบที่ความหมายในการประเมิน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 มิติคือ

2.1 มิติที่เป็นสิ่งนำ การปฏิบัติ และผลผลิต

2.2 มิติที่เป็นส่วนการบรรยายสภาพที่เกิดขึ้นจริงที่สามารถสังเกตได้ และการตัดสินใจเชิงปริมาณ

3. รูปแบบการประเมินซิปของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) ได้กำหนดการประเมินออกเป็น 4 ประเภท และได้ประยุกต์ใช้กับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทั้งระดับหมู่บ้านและระดับรายบุคคล (ผู้กู้) คือ

3.1 การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินการ โครงการ คือ การประเมินสภาพทั่วไปของหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3.2 การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร คือการประเมินปัจจัยนำเข้าทั้งหมดของหน่วยระบบการบริหารจัดการและหน่วยระบบกิจการของผู้กู้

3.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ คือการประเมินกระบวนการของทั้งสองหน่วยระบบ คือหน่วยระบบบริหารจัดการกองทุนและหน่วยระบบกิจการของผู้กู้

3.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นในหน่วยระบบการบริหารจัดการ และแนะนำส่งเสริมผู้กู้ และหน่วยระบบการดำเนินการของผู้กู้แต่ละราย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) หมายถึง กลุ่มทั้งหมดของสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตที่ต้องการศึกษาวิจัย มีลักษณะที่มองเห็นได้ รับรู้ได้

กลุ่มตัวอย่าง (Sample or Sampling Group) หมายถึง กลุ่มที่ถูกเลือกจากรประชากรขึ้นมาเป็นตัวอย่าง เพื่อใช้เป็นตัวแทนของประชากรในการประเมิน

จากความหมายดังกล่าว กลุ่มตัวอย่าง หมายถึง การเลือกกลุ่มต่าง ๆ มาจากประชากร หรือ คือ ตัวแทนของประชากรที่ใช้ในการประเมิน และการศึกษาที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างก็หมายถึงว่าเป็นผลการศึกษาจากประชากรเช่นกัน

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านกุดชะนวน หมู่ 4 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ทางผู้ศึกษาได้กำหนด กลุ่มตัวอย่างประชากรรวมถึงผู้ให้ข้อมูลสำหรับการประเมิน ดังนี้

1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	12	คน
2. สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	137	คน

2.1 สมาชิกที่ได้รับอนุมัติให้กู้	จำนวน	78	คน
2.2 สมาชิกทั่วไป	จำนวน	59	คน
3. ชาวบ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	708	คน
4. ผู้นำชุมชน ผู้นำอาวุโส ผู้นำกลุ่มอาชีพ	จำนวน	18	คน

ข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้าน กุศชนวน โดยการใช้วิธีกำหนดขนาดตัวอย่าง 20% จากจำนวนครัวเรือนทั้งหมด

ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

ตัวแปร (Variable)

ในทางวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ ตัวแปร หมายถึง สิ่งที่มีค่าไม่คงที่ มีค่าเปลี่ยนแปลงได้หลายค่า เป็นสิ่งที่ผู้ศึกษาวิจัยต้องการศึกษาหาคำตอบ

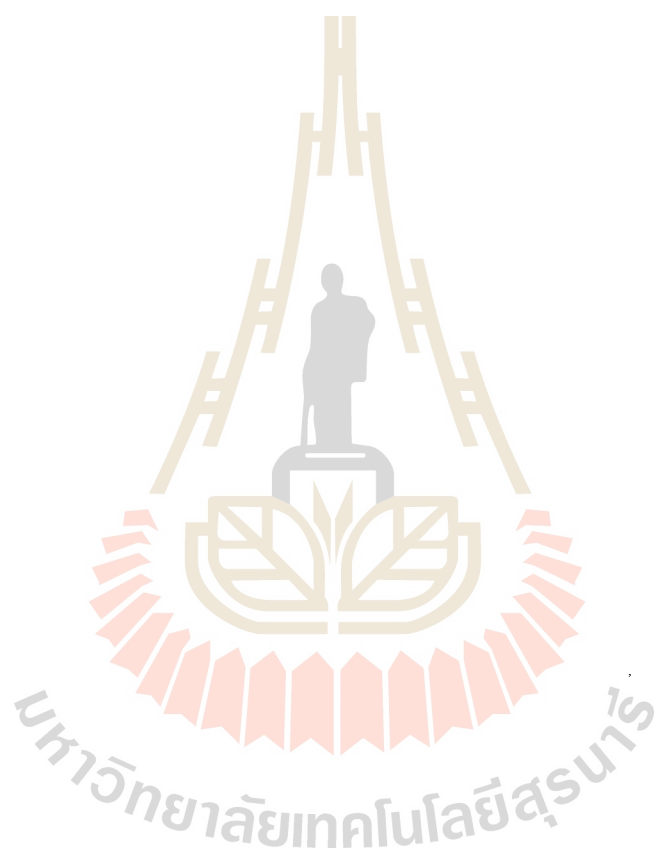
ตัวชี้วัด (Indicators)

หมายถึงข้อความที่แสดงหรือระบุประเด็นที่ต้องการประเมิน หรือ ตัวแปรที่ต้องการศึกษานั้น จะบรรลุผลสำเร็จตามเกณฑ์นั้น จะมีสภาพหรือคุณลักษณะที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรมอย่างไร ตัวชี้วัดจะมีทั้งในส่วนที่แสดงลักษณะในเชิงปริมาณ และในส่วนที่แสดงลักษณะในเชิงคุณภาพ การหาตัวชี้วัดที่ดีมีวิธีการ ดังนี้

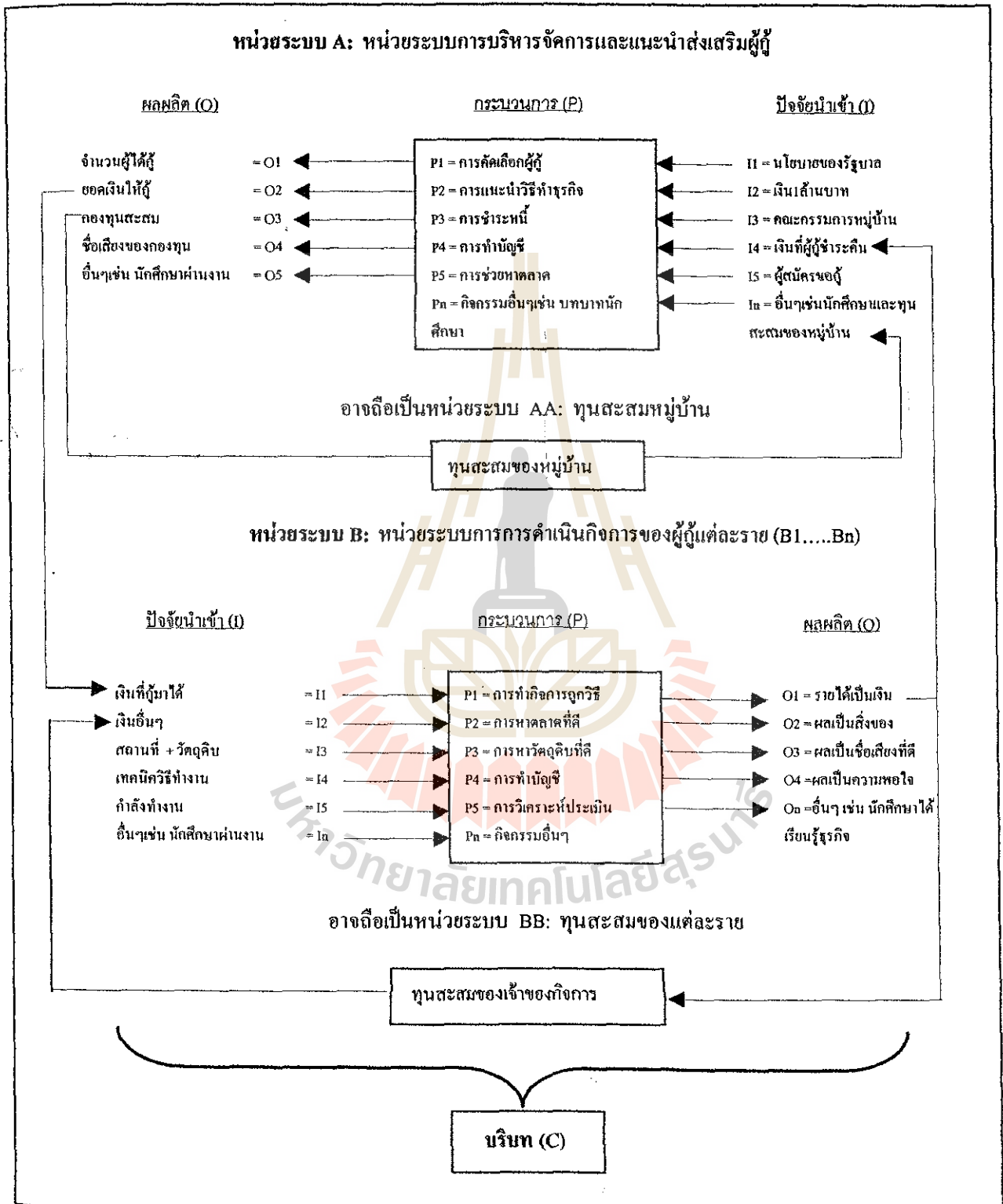
1. เลือกใช้หรือสร้างตัวชี้วัดที่เป็นตัวแทนหรือที่สำคัญเท่านั้น
 2. ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะต้องพิจารณาข้อมูลที่อยู่ในระบบเป็นสำคัญ
 3. คำอธิบายหรือการกำหนดตัวชี้วัด ควรจะเป็นวลีที่มีความชัดเจน
 4. กำหนดตัวชี้วัดได้ในเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพก็ได้
 5. ค่าของตัวชี้วัดในเชิงปริมาณอาจคำนวณหาได้จากการใช้ การแจกแจง อัตราส่วน สัดส่วน ร้อยละ ค่าจากการวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง หรือการกระจายของข้อมูล
- การจำแนกตัวชี้วัดตามลักษณะของสิ่งที่ได้รับการประเมิน ได้แก่

1. ตัวชี้วัดของปัจจัยเบื้องต้น (Input Indicators) เป็นตัวชี้วัดที่ระบุความสอดคล้องของประสิทธิภาพ หรือ ประสิทธิภาพของปัจจัยเบื้องต้นกับผลที่ได้รับ
2. ตัวชี้วัดของกระบวนการ (Process Indicators) เป็นตัวชี้วัดที่ระบุกระบวนการดำเนินการในแต่ละช่วงเวลา ว่ามีความสำเร็จที่เกิดขึ้นมากน้อยเพียงใด
3. ตัวชี้วัดของผลผลิต (Product / Output Indicators) เป็นตัวชี้วัดที่ระบุจำนวนและคุณภาพของผลผลิตที่ได้รับหลักจากโครงการ ได้ดำเนินการจนสิ้นสุด

4. ตัวชี้วัดของผลกระทบ (Impact / Effect Indicators) เป็นตัวชี้วัดที่ระบุผลกระทบ หรือ ผลลัพธ์ของโครงการที่เกิดขึ้นหลังจากการดำเนินโครงการสิ้นสุดไปแล้วระยะเวลาหนึ่ง ว่ามี อะไรบ้าง อย่างไร



ตัวแปรและตัวชี้วัดในการประเมินโครงการในรูปแบบ“ซัพพลายโมเดล”มีองค์ประกอบดังแผนภูมิที่ 3.1 นี้



แผนภาพที่ 3.1 แสดงระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยภาพรวมตามแนวคิดเชิงระบบประกอบไปด้วย 2 หน่วยระบบ ดังนี้

1. หน่วยระบบ A หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ โดยมีหน่วยระบบสะสมทุนเป็นหน่วยระบบพ่วง คือ หน่วยระบบ AA

2. หน่วยระบบ B หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละรายโดยมีหน่วยระบบสะสมทุนเป็นหน่วยระบบพ่วง คือ หน่วยระบบ BB

ดังนั้นในการกำหนดตัวชี้วัดเพื่อที่จะประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจึงเป็นไปตามแผนภูมิข้างต้นนี้ ซึ่งมีรายการตัวชี้วัด ดังนี้

ตัวชี้วัดบริบท (C)

ตัวชี้วัดบริบท หมายถึง ตัวชี้วัดสภาพแวดล้อมของหน่วยระบบ A เป็นสำคัญ

ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้าน แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

1. บริบทระดับประเทศ เช่น สภาพของดิน ฟ้า ไม้ สภาพศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศหรือตัวชี้วัดบริบทรอบนอก ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- 1.1 ความยากจนของประเทศ
- 1.2 นโยบายพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs)
- 1.3 ภาวะการขาดทุนการค้าของประเทศ
- 1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน
- 1.5 ความเคียดแค้นและการเป็นหนี้สินของประชาชน
- 1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคน เรียกว่า ความล่มสลาย

ของท้องถิ่นชนบท

- 1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ
- 1.8 อื่น ๆ

2. บริบทระดับท้องถิ่น เช่น สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน/ชุมชนนี้ สภาพป่าและหนองน้ำ สภาพที่ดินทำกินของชาวบ้านในหมู่บ้าน/ชุมชน และตัวบ่งชี้อื่น ๆ

ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น หรือตัวชี้วัดบริบทภายในท้องถิ่น ประกอบไปด้วยตัวแปรดังนี้

- 1.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน / ชุมชน
- 1.2 สภาพปัจจุบัน
- 1.3 ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน/ชุมชน
- 1.4 ด้านวัฒนธรรม

1.5 ข้อมูลด้านต่าง ๆ เช่น

1.5.1 ลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ เช่น การมีหนี้สินของชาวบ้านการมีที่ทำกินของตนเอง การเช่าที่ทำกิน การมีทัศนคติอยากได้สิ่งนั้น สิ่งนี้เงินต้องขายทรัพย์สินเดิมหรือกู้หรือยืมเงิน การตลาดสำหรับผลผลิต และระดับฐานะทางการเงินหรือสินทรัพย์

1.5.2 วัฒนธรรมประเพณี หรือแบบแผนการดำเนินชีวิตที่เด่น ๆ ของท้องถิ่น/ชุมชน

1.5.3 ลักษณะบางประการที่เป็นศักยภาพในด้านดี ซึ่งจะเอื้อต่อการสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนให้แก่ชุมชน เช่น ความสามัคคี ความขยัน การมีแหล่งท่องเที่ยว การมีแหล่งอาหาร เป็นต้น

1.5.4 ลักษณะบางประการที่สื่อแสดงถึงความไม่เข้มแข็งของชุมชน/ท้องถิ่น เช่น การละทิ้งถิ่น การแตกแยกของครอบครัว ความไม่สามัคคี โรคภัยประจำท้องถิ่น เป็นต้น

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้รู้ ประกอบด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

1. ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator) สำหรับตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ A นี้ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น

2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

2.1 นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

2.2 เงิน 1 ล้านบาท

2.3 คณะกรรมการหมู่บ้าน

2.4 เงินที่ผู้รู้ชำระคืน

2.5 ผู้สมัครขอกู้

2.6 อื่น ๆ เช่น นักศึกษา บัณฑิต และทุนสะสมของหมู่บ้าน

3. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ A ประกอบด้วย ตัวแปร ดังต่อไปนี้

3.1 การคัดเลือกผู้รู้

3.2 การแนะนำวิธีทำธุรกิจ

3.3 การรับชำระหนี้

3.4 การทำบัญชี

3.5 การช่วยหาตลาด

3.6 อื่น ๆ เช่น บทบาทของนักศึกษา

4. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่ ตัวแปร

4.1.1 จำนวนผู้รู้

4.1.2 ยอดเงินให้กู้

4.1.3 อื่น ๆ

4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

4.2.1 จำนวนผู้ที่กู้ได้

4.2.2 จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน

4.2.3 การขยายกิจการของผู้กู้

4.2.4 การเกิดกิจการใหม่ ๆ ขึ้นในท้องถิ่น

4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)

4.3.1 กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง

4.3.2 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้

4.3.3 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด

4.3.4 ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ

4.3.5 อื่น ๆ

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย ประกอบไปด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

1. ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1.1 ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดบริบทชนิดเดียวกันตัวชี้วัดประเทศของหน่วยระบบ A ที่กล่าวไว้ข้างต้น

1.2 ตัวชี้วัดระดับท้องถิ่น ซึ่งเน้นตัวชี้วัดบริบทชนิดเดียวกับตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่นของหน่วยระบบ A ที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว

1.3 ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

1.3.1 ความรู้ความสามารถของผู้กู้และครอบครัว

1.3.2 ทรัพย์สินของผู้กู้และเครือญาติ

1.3.3 หนี้สินธนาคารของผู้กู้

- 1.3.4 หนี้สินนอกระบบของผู้กู้
- 1.3.5 อาชีพหลักของผู้กู้
- 1.3.6 รายได้ของครอบครัว
- 1.3.7 ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการ

2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 2.1 เงินที่กู้มาได้
 - 2.2 เงินอื่น ๆ
 - 2.3 สถานที่และวัตถุดิบ
 - 2.4 เทคนิควิธีทำงาน
 - 2.5 กำลังทำงาน
 - 2.6 อื่น ๆ เช่น นักศึกษาผ่านงาน
3. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 3.1 การทำกิจการถูกวิธี
 - 3.2 การหาตลาดที่ดี
 - 3.3 การหาวัตถุดิบที่ดี
 - 3.4 การทำบัญชี
 - 3.5 การวิเคราะห์ประเมิน
 - 3.6 อื่น ๆ
4. ตัวชี้วัดผลลัพธ์ของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้
 - 4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่
 - 4.1.1 รายได้เป็นเงิน
 - 4.1.2 ผู้กู้ได้ผลิตเป็นสิ่งของ
 - 4.1.3 อื่น ๆ
 - 4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)
 - 4.2.1 ผู้กู้ได้ขยายกิจการ
 - 4.2.2 ผู้กู้ได้กิจการด้วยเทคนิควิธีที่ดีขึ้นอันเนื่องมาจากการได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
 - 4.2.3 อื่น ๆ
 - 4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) ได้แก่

4.3.1 ผู้มีการพึ่งตนเอง

4.3.2 ผู้มีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน

4.3.3 การกลับคืนถิ่นของประชาชน

4.3.4 อื่น ๆ เช่น นักศึกษาได้เรียนรู้ธุรกิจ

กล่าวโดยสรุป ตัวชี้วัดการประเมินโครงการ โดยภาพรวมของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B มีความเชื่อมโยงต่อกัน เช่น ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A บางตัว ต้องพึ่งผลผลิตของหน่วยระบบ B คือ รายได้เป็นเงิน ผู้ดูแลแต่ละรายต้องส่งคืนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนั้นเงินที่ผู้ชำระคืนเป็นตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A

ความสำเร็จของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ต้องประเมินทั้ง 2 หน่วยระบบ เพราะหน่วยระบบ A ประสบความสำเร็จไม่ขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ได้จากหน่วยระบบ B กล่าวคือ ถ้าหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้ประสบความสำเร็จ เงินที่ผู้ชำระคืนก็จะส่งเข้าไปเป็นปัจจัยนำเข้าให้แก่หน่วยระบบ A มากขึ้น ในทำนองคล้ายกันกับผลผลิตของหน่วยระบบ A คือ ยอดเงินกู้ที่ให้กับผู้กู้ ถ้าออกไปสู่คนดีและมากพอ หน่วยระบบ B จะประสบความสำเร็จด้วย

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน คือ เครื่องมือที่ใช้ในด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ โดยได้ใช้เครื่องมือและวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ การจัดประชุมเวทีชาวบ้านมีรายละเอียดดังนี้

การสังเกต

การสังเกต (Observation) เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายตามโครงสร้างของพฤติกรรมที่ต้องการสังเกต โดยที่กลุ่มเป้าหมายไม่รู้ตัว จะทำให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับความเป็นจริงที่ต้องการ โดยแบ่งเป็น

1. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม เป็นการเก็บข้อมูลโดยกลุ่มเป้าหมายรับทราบว่าตนเองกำลังถูกรวบรวมข้อมูลจะทำให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน แต่ไม่สามารถจับบันทึกได้ทันทีอาจทำให้ข้อมูลบางส่วนเกิดการสูญหาย

2. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เป็นการสังเกตที่ผู้ให้สังเกตไม่รู้สึกรู้ว่าถูกสังเกต และสามารถบันทึกข้อมูลได้ทันที โดยใช้เครื่องมือแต่ละชนิด

การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการเผชิญหน้าระหว่างผู้ประเมินกับผู้ให้การประเมินที่เป็นรายบุคคลหรือกลุ่มบุคคล เป็นการสัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุน เรื่องการบริหารจัดการ การดำเนินกิจการให้กู้ การคัดเลือกจัดสรรให้กู้แก่สมาชิกต่าง ๆ การสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มชาวบ้านทั่วไป ทั้งที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม ในแบบรายงานต่าง ๆ

การจัดประชุมเวทีชาวบ้าน

การจัดเวทีประชุมชาวบ้านมีจุดประสงค์ เพื่อทำความเข้าใจให้ชาวบ้านในเรื่องเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน เพื่อความสามัคคีในชุมชน ทำให้ชุมชนรู้จักการมีส่วนร่วมในทุก ๆ เรื่องที่เกิดขึ้น ภายในท้องถิ่นของตนเอง โดยหัวข้อการจัดเวทีชาวบ้านมีดังนี้

1. จัดเวทีวิเคราะห์ทำแผนแม่บทชุมชน
2. จัดเวทีเพื่อพัฒนาบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
3. จัดเวทีวิเคราะห์ทำแผนแม่บทระดับตำบล
4. จัดกลุ่มเสวนาสมาชิกกองทุนที่กู้เงินและมีกิจกรรมประกอบอาชีพเดียวกันในหมู่บ้าน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน
5. จัดกลุ่มเสวนากลุ่มผู้กู้แบบไม่เป็นทางการ
6. จัดเวทีเครือข่ายการเรียนรู้ของกลุ่มอาชีพ หรือกิจกรรมเดียวกัน ระดับตำบล
7. จัดเวทีสรุปทบทวน เรื่องกองทุนหมู่บ้าน (คณะกรรมการกองทุน)
8. จัดเวทีสรุปทบทวน กลุ่มอาชีพ ในชุมชนหมู่บ้าน (กลุ่มผู้กู้เงิน)
9. จัดเวทีสรุปทบทวนกลุ่มนักศึกษา
10. จัดเวทีประชาคมหมู่บ้าน ระดับหมู่บ้าน และ ระดับตำบล
11. จัดทำแผนงาน โครงการเสริมธุรกิจชุมชน หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
12. จัดเวทีสัมมนาสรุปทบทวน

ศึกษาเจาะลึกรายกรณี

เป็นการศึกษาโดยใช้แบบสอบถาม จากสมาชิกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านเพื่อไปดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีวัตถุประสงค์ในโครงการขอู้ที่แตกต่างกัน

โดยข้อมูลที่ได้จะนำมาบันทึกในแบบรายงาน บร. 1 – บร. 12 ดังต่อไปนี้

บร. 1 แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน

บร. 2 แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้าน

บร.3 แบบรายงานความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

บร. 4 แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน

บร. 5 แบบรายงานผลการจัดเวทีการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

บร. 6 แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

บร. 7 แบบรายงานการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน

บร. 8 โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

บร. 9 แบบบันทึกการสัมภาษณ์

บร. 10 แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน

บร. 11 แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี

บร. 12 การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอน ตั้งแต่การระบุประเด็นที่ต้องการเก็บรวบรวม การจัดลำดับข้อมูลอย่างเป็นระบบ ด้วยวิธีการและหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนแน่นอนและมีการกำหนดตัวชี้วัดของประเด็นที่ต้องการประเมิน ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มีทั้งในเชิงปริมาณที่เป็นตัวเลข และเชิงคุณภาพที่เป็นการบรรยายลักษณะของข้อมูลในรูปแบบของข้อความ

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีวิธีการเก็บรวบรวมที่หลากหลายที่จะนำมาพิจารณาใช้ได้เหมาะสมกับข้อมูลที่ต้องการ ในการศึกษาประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านครั้งนี้ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมบริบททั่ว ๆ ไป ของหมู่บ้านกุดชะนวน เกี่ยวกับอาชีพ ความเป็นอยู่ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ และแบบเก็บข้อมูล บร. 1 – บร. 12

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้มาจากการค้นคว้า เอกสารต่าง ๆ จากส่วนราชการ และเอกชนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือพิมพ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis of Data) เป็นกระบวนการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาจัดให้เป็นระเบียบ เพื่อความสะดวกรวดเร็วต่อการทำความเข้าใจ แปลความ สรุปความ กรณีสืบศึกษาบ้านกุดชะนวน หมู่ 4 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ในการวิเคราะห์เพื่อประเมินผลโครงการจะใช้ทั้งวิธีแบบเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของตัวเลขแล้วสรุปโดยใช้ค่าสถิติ ข้อมูลที่หาเป็นค่าสถิติได้ เช่น รายได้ของชาวบ้าน อายุ เพศ เป็นต้น และค่าสถิติที่ใช้ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ฐานนิยม มัธยฐาน ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นต้น

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่เขียนบรรยายเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ หรือความคิดเห็นในประเด็นที่กำหนด การวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ การศึกษาเอกสารและข้อมูลที่มีการบันทึกไว้ เช่น ความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการกองทุนเกี่ยวกับระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นต้น โดยใช้อัตราส่วน ร้อยละ ตาราง ในการวิเคราะห์

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

ผลการติดตามประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ของกองทุนบ้าน กุศชะนวน หมู่ที่ 4 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ได้มีการประเมินตามแบบ ของทฤษฎี CIPP Model ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ผลการประเมินบริบทชุมชน

ในการประเมินบริบทชุมชนสามารถประเมินได้ 2 ระดับคือ

1. บริบทระดับประเทศ ประเมินได้ดังนี้

1.1 ความยากจนของประเทศ

เนื่องจากคนจนส่วนใหญ่อยู่ในเขตชนบท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 82.1 ของคนจนทั้งหมด จำนวน 8.6 ล้านคน และสองในสามของคนจนทั้งหมดอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม มีครัวเรือนขนาดใหญ่ มีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย มีการศึกษาน้อยกว่าคนทั่วไป มีลูกมากหรือสมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่ที่ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ และมีภาระหนี้สินที่ตกทอดลงมาจากตั้งแต่รุ่นพ่อ รุ่นแม่

ในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาความยากจน ได้ดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เริ่มในช่วง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 – 2529) จนถึงปัจจุบันได้มีโครงการ ที่ใช้งบประมาณแผ่นดิน ได้แก่โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน(กข.คจ.) โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และโครงการเพื่อบรรเทาปัญหาความยากจน และการใช้ความสงเคราะห์ช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายที่ยากจน โครงการที่ดำเนินงานตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลปัจจุบัน ได้แก่ โครงการพักชำระหนี้ให้กับเกษตรกรรายย่อยเป็นเวลา 3 ปี การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท โครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า การจัดตั้งธนาคารประชาชน และโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ส่วนโครงการของภาคเอกชน /ชุมชน ได้แก่ โครงการสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบท โครงการจัดสวัสดิการชุมชนเร่งด่วน เพื่อผู้ยากลำบาก

กล่าวโดยสรุป สถานการณ์ภาวะความยากจนของคนไทยพบว่า ความยากจนมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2531 สัดส่วนคนจนอยู่ในระดับ ร้อยละ 32.6 ปี 2535 ลดลงเหลือร้อยละ

23.2 ปี 2539 เหลือร้อยละ 11.4 แต่เมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ได้ส่งผลให้สัดส่วนคนจนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 13.0 ในปี 2541 และร้อยละ 15.9 ในปี 2542 ปัญหาความยากจนเริ่มคลี่คลายลงตั้งแต่ ปี 2543 ลดลงเหลือร้อยละ 14.2 ปี 2544 ลดลงอีกร้อยละ 13.0 หรือลดลงจากจำนวน 9.9 ล้านคน ในปี 2542 เหลือ 8.2 ล้านคน ในปี 2544 ลดลง 1.7 ล้านคน ในช่วง 2 ปีที่ผ่านและภาวะเศรษฐกิจไทยในปัจจุบันเริ่มฟื้นตัวขึ้นและสัดส่วนคนจนเริ่มลดลง ตั้งแต่ปี 2543 เป็นต้นมา ประกอบกับรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณมาพัฒนาเศรษฐกิจและแก้ไขปัญหาความยากจนโดยมีโครงการต่าง ๆ ตลอดจนภาคเอกชนและชุมชนได้ดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ดังนั้น จึงคาดหมายได้ว่าสถานะความยากจนของประเทศไทยมีแนวโน้มที่ลดลงและน่าบรรลุดตามเป้าหมายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ที่กำหนดสัดส่วนคนจนลดลงเหลือร้อยละ 12 ของประชากร ในปี 2549 ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมเป็นหน่วยงานหลักหน่วยงานหนึ่งที่มีหน้าที่ในการส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม(SME) ได้กำหนดนโยบายและแนวทางการส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม โดยยึดกรอบแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ดังนี้

แผนการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (ภาคอุตสาหกรรม)

1. บทบาทและความสำคัญของ SMEs

ในปัจจุบัน ภาคธุรกิจของไทยประกอบด้วยวิสาหกิจจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 8.5 แสนกิจการในจำนวนนี้ กว่าร้อยละ 99.7 จัดว่าเป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม กล่าวคือ มีการจ้างงานไม่เกิน 200 คนต่อกิจการ และประมาณร้อยละ 40 เป็นวิสาหกิจขนาดเล็กมาก ซึ่งอยู่นอกระบบไม่ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย ในภาคอุตสาหกรรมแรงงานประมาณกึ่งหนึ่ง และการจ้างงานใหม่ที่เกิดขึ้น หลังวิกฤตการณ์ในปี พ.ศ. 2540 ประมาณร้อยละ 60 อยู่ใน SMEs ประมาณร้อยละ 30 ของวิสาหกิจไทยซึ่งพาดตลาดต่างประเทศ และอุตสาหกรรมส่งออกขนาดใหญ่ของไทย ใช้วัตถุดิบแปรรูปขั้นต้น และชิ้นส่วนที่ผลิตภายในประเทศส่วนหนึ่ง การเพิ่มขีดความสามารถของ SMEs ที่เป็นผู้ผลิตเพื่อส่งออกและ SMEs ที่รับช่วงการผลิตจากผู้ส่งออก จึงเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาการส่งออกของไทย และการสร้างรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศในภาพรวม นอกจากนั้น วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็กที่กระจายอยู่ทั่วภูมิภาคของประเทศ เป็นทั้งผู้ซื้อผลิต และผู้ผลิตสินค้าและบริการสนองความต้องการของผู้บริโภคในท้องถิ่นห่างไกล จึงเป็นกลไกสำคัญยิ่งในการกระจายรายได้และความเจริญสู่ภูมิภาค

การพัฒนาและส่งเสริม SMEs ต้องสามารถแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้าง อันได้แก่ การขาดเทคโนโลยี ขาดความสามารถในการจัดการสมัยใหม่ สินค้าด้อยคุณภาพ ขาดทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ และตรงความต้องการ การกระจุกตัวอยู่ในเมืองใหญ่ อุปสรรคในการเข้าถึงแหล่งทุน เป็นต้น ในขณะที่เดียวกัน ปัจจัยแวดล้อม การประกอบธุรกิจของ SMEs ได้เปลี่ยนไป และยังคงเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลจากการเปิดเสรีทางการค้า และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งทำให้ต้นทุนการสื่อสารและการกระจายสินค้าลดลงอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน ปัจจัยที่กำหนดขีดความสามารถในการแข่งขัน ได้เปลี่ยนจากฐานทรัพยากรธรรมชาติภายในประเทศและแรงงานที่มีค่าแรงต่ำ ไปสู่การแข่งขันเชิงคุณภาพ การนำเสนอสินค้ารูปแบบใหม่ๆ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และความสามารถในการใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารเหล่านั้น ไม่ว่า SMEs จะมุ่งตลาดภายในประเทศหรือตลาดต่างประเทศ ต่างก็จำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพให้เข้าสู่มาตรฐานสากล และยกระดับผลิตภัณฑ์ให้ทัดเทียมคู่แข่งชั้น รวมทั้งต้องมีความสามารถ ที่จะเชื่อมโยงธุรกิจในลักษณะที่เป็นนานาชาติมากขึ้น

จากข้อพิจารณาข้างต้น จึงได้กำหนดการพัฒนา SMEs ภาคอุตสาหกรรม ดังนี้

1. วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับสากล
2. วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของคนไทยมีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ ทั้งด้านการผลิตและการตลาด
3. วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีความเชื่อมโยงกับวิสาหกิจขนาดใหญ่ และเชื่อมโยงกับภาคธุรกิจต่าง ๆ ในทุกภูมิภาคอย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ นำไปสู่ความสมดุลในโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม เป็นกลไกที่สามารถช่วยบรรเทาผลกระทบจากความผันผวนในเศรษฐกิจโลกที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

3. กลไกการบริหารแผนอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

กระบวนการบริหารและจัดการเพื่อนำแผนแม่บท ไปสู่การปฏิบัติ จะอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543 โดยมีสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นผู้บริหาร และประสานแผนสำหรับในส่วนของแผนแม่บทการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ภาคการค้าและภาคบริการ ขณะนี้กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม กำลังอ้างศึกษาและวิเคราะห์พื้นฐาน ซึ่งคาดว่าจะแล้วเสร็จ และสามารถนำเสนอต่อสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อจัดทำเป็นนโยบายและแผนส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ภาคการค้า และภาคบริการ ได้ภายใน กลางปี 2544

เป็นที่คาดหมายว่า เมื่อได้มีการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาด

ย่อมทั้ง 3 ภาค คือ ภาคอุตสาหกรรม ภาคการค้า และภาคบริการ ได้อย่างเสร็จสมบูรณ์ จะสามารถช่วยให้ทิศทางการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไปในทางเดียวกัน มีการผนึกกำลังที่เข้มแข็งมากขึ้น ทั้งภาครัฐและเอกชนสามารถผลิตพื้นเศรษฐกิจของประเทศอันจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในอนาคต

1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

ภาวะการขาดดุลการค้าของไทยในปี 2544 สามารถสรุปได้คือ การชะลอตัวของเศรษฐกิจสหรัฐและการฟื้นตัวของญี่ปุ่น เศรษฐกิจสหรัฐมีการขยายตัวประมาณ 3.0 – 3.5 % ลดลงจากการประมาณการ 5.0 % ในปี 2543 ในขณะที่ญี่ปุ่นก็เผชิญกับปัญหาธนาคารกลางของญี่ปุ่นเองซึ่งทำให้ค่าเงินเยนอ่อนตัวลงในขณะนี้ และนโยบายการลดอัตราภาษีของสหรัฐ จึงมีผลต่อภาวะเศรษฐกิจของอเมริกา ดังนั้นทำให้เศรษฐกิจของประเทศไทยได้รับผลการชะลอตัวตามอเมริกาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้การส่งออกของไทยจะมีอัตราการขยายตัวที่ลดลงอย่างมาก

ความอ่อนแอของสถาบันการเงินภายในประเทศ แม้ว่า ณ วันสิ้นปี 2543 ระบบธนาคารไทยคงจะมีสัดส่วนเงินกองทุนเกิน 11 % รวมทั้งสามารถทำสำรองได้ไม่ต่ำกว่า 100% แต่ถ้าหากหนี้คั่งงอกมีมากขึ้น หรือมูลค่าหลักทรัพย์ค้ำประกันลดลงหรือระบบธนาคารไทยต้องรับรู้การสูญเสียในอัตราที่ใกล้เคียงกับธนาคารดีบีเอส ในขณะเดียวกันแนวโน้มการชะลอตัวของเศรษฐกิจในปีหน้า จะทำให้ปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (Non Performing Loan : NPL) ที่กีดกันการดำเนินการของธนาคารไทยยังอยู่ในระบบ ดังนั้นการเพิ่มทุนจึงยังคงเป็นความจำเป็นของธนาคารไทย

การขาดดุลการค้าระหว่างเงินและการลดลงของระดับทุนสำรองระหว่างประเทศ น่าจะทำให้เงินบาทตกอยู่ภายใต้แรงกดดัน และมีความผันผวน โดยอาจจะเป็นไปได้ทั้งในแง่บวกและแง่ลบขึ้นอยู่กับแนวโน้มในการจัดตั้งรัฐบาล โดยเฉพาะในกระทรวงเศรษฐกิจชุดใหม่ ทั้งนี้คาดว่าโดยเฉลี่ยแล้วเงินบาทมีค่าเท่ากับ 43.50 ดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2544 เมื่อเทียบกับปี 2543 ในขณะที่อาจจะมีความผันผวนมากเป็นบางช่วงตามปัจจัยที่จะมากระทบ เช่น การเคลื่อนย้ายเงินทุนออกนอกประเทศ ความเคลื่อนไหวของค่าเงินในตลาดภูมิภาค รวมทั้งสถานการณ์ทางการเมืองในประเทศ โดยในช่วงของการผันผวนดังกล่าว ค่าเงินบาทอาจจะหลุดออกจากกรอบ 44 – 45 บาทได้ อย่างไรก็ตาม คาดว่าธนาคารแห่งประเทศไทยจะเข้ามาดูแลเสถียรภาพของค่าเงินบาทเป็นระยะ ๆ เพื่อไม่ให้ค่าเงินบาทมีความผันผวนมาก จนทำให้มีผลต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย

1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

ในปัจจุบัน ประเทศไทยมีสภาพแวดล้อมที่ไม่อุดมสมบูรณ์เหมือนกับสมัยก่อน เพราะมีบางกลุ่มที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวมทำการตัดไม้ทำลายป่า ทำให้เกิดสภาวะฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล อันเป็นผลที่กระทบโดยตรงกับประชาชนทุกคน อาจสรุปผลสภาวะแวดล้อมภายในประเทศได้ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 : แสดงสถานการณ์มลพิษทางน้ำ ปี 2539 – 2541

แหล่งน้ำ	ค่ามาตรฐาน	ปี 2539	ปี 2540	ปี 2541
แม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง ออกซิเจนละลายในน้ำ (มิลลิกรัม/ ลิตร)	ไม่ต่ำกว่า 2.0	0.7	0.5	1.0
นิโลต (มิลลิกรัม/ลิตร)	ไม่เกิน 4.0	6.2	3.1	2.8
แบคทีเรีย (mpn/100 มิลลิลิตร)	-	85,000	46,000	14,000

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ตารางที่ 4.2 : แสดงพื้นที่ป่าไม้ประเทศไทย

ภาค	ปี 2540		ปี 2541		พื้นที่ถูกทำลาย
	พื้นที่	สัดส่วน	พื้นที่	สัดส่วน	
เหนือ	72.67	68.54	45.66	43.06	37.01
ตะวันออกเฉียงเหนือ	44.31	41.99	13.11	12.43	31.20
กลางและตะวันตก	22.28	52.91	10.03	23.81	12.26
ใต้	18.52	41.89	7.58	17.15	10.94
ตะวันออก	13.23	57.98	4.69	20.57	8.54
ประเทศ	171.02	53.33	81.07	25.28	89.95

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

หมายเหตุ : พื้นที่ถูกทำลายทั้งหมด 250,420 ไร่

ตารางที่ 4.3 : แสดงความอุดมสมบูรณ์ของดินในการทำการเกษตรกรรม

ความอุดมสมบูรณ์	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	กลาง	ใต้	ทั้งประเทศ
ปานกลาง	12.75	2.94	7.21	1.18	24.08
รุนแรง	2.50	0.20	0.22	0.45	3.37
รุนแรงมาก	8.68	0.33	1.00	2.93	12.94
รวม (ล้านไร่)	23.93	3.47	8.43	4.56	40.39
(%)	(59.2)	(8.6)	(20.9)	(11.3)	(100)
พื้นที่ภาค (ล้านไร่)	107	105.53	63.96	44.2	320.69

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

- หมายเหตุ : 1. รุนแรงปานกลาง พื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ลดลง ผลผลิตต่ำ ควรมีมาตรการป้องกัน การชะล้างพังทลายของดิน พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ปลูก พืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้นและ สวนป่า
2. รุนแรง พื้นที่นี้หากจะใช้ทำการเกษตร ต้องมีมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ อย่างเคร่งครัด
3. รุนแรงมาก พื้นที่นี้ไม่เหมาะต่อการเกษตรควรกันไว้ปลูกป่า/ไม้ยืนต้น

1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

ข้อมูลจากศูนย์วิจัยกสิกรรมไทยชี้ให้เห็นว่า ประชาชนมีข้อเรียกร้องให้รัฐบาลชุดใหม่ พิจารณาออกมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจเพิ่มเติม เพื่อที่ช่วยเพิ่มกำลังซื้อในระบบและสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภค แต่ถ้าหากรัฐบาลชุดใหม่เร่งดำเนินการใช้จ่าย เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ เพื่อแก้ไขปัญหาสถาบันการเงิน แม้ว่าค่าใช้จ่ายบางรายการอาจจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในช่วงแรก ๆ ขณะนี้ หนี้สาธารณะ (รวมหนี้กองทุนฟื้นฟู) มีประมาณ 55 - 56 % และในอีก 5 ปีข้างหน้า (งบประมาณ 2544 - 2549) ถ้ากองทุนฟื้นฟูเกิดความสูญเสียเพิ่มเติมจากการปฏิบัติตามข้อผูกมัดในการขยายหุ้นธนาคารอีก 1.5 แสนล้านบาท จะทำให้สัดส่วนหนี้สาธารณะเพิ่มเติมเป็น 59 % ทำให้คนไทยเป็นหนี้คนละประมาณ 54,000 บาท และหากรัฐบาลชุดใหม่ตัดสินใจใช้เงินแก้ไขปัญหาการเงิน เช่น การเพิ่มทุนให้สถาบันการเงินหรือการจัดตั้งและดำเนินการบริษัทบริหารทรัพย์สินอีก 3 แสนล้านบาทแล้ว สัดส่วนหนี้ก็จะเพิ่มเป็น 65 % ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ย่อมหมายความว่า รัฐบาลมีเพดานสำหรับการดำเนินการงบประมาณขาดดุลและการใช้จ่ายกระตุ้น

เศรษฐกิจในช่วงปีงบประมาณปี 2544 – 2549 ประมาณ 5 % ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ หรือประมาณ 2.5 แสนล้านบาท ซึ่งไม่ใช่ว่าเงินมากนัก ในช่วงเวลา 5 ปี ดังนั้นจะเห็นว่ารัฐบาลชุดใหม่คงจะต้องเผชิญกับกรอบข้อจำกัดทางการคลังอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในขณะที่ตลาดและนักลงทุนก็คงเรียกร้องความโปร่งใสของการบริหารจัดการทางการคลังดังกล่าวของรัฐบาล ทั้งนี้ในมุมมองของรัฐบาล การจัดตั้ง บริษัททรัพย์สิน เพื่อซื้อหนี้จากสถาบันการเงินเอกชน อาจเป็นทางเลือกเพื่อเป็นการยืดเวลาและปรับปรุงเงื่อนไขของโครงการให้ความช่วยเหลือในการเพิ่มทุนขั้นที่ 1 ทั้งนี้ปัญหาเรื่องนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ และเงินดังกล่าว ย่อมจะทำให้การขยายสินเชื่อใหม่จะยังคงเป็นไปได้ยากยิ่ง แม้ว่าจะมีสภาพคล่องส่วนเกินประมาณ 5 แสนล้านบาท ในขณะนี้ก็ตาม โดยปัญหาดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งจะทำให้คนไทยมีหนี้สินเพิ่มขึ้นไปอีก

1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคนเรียกว่า ความล้มเหลวของท้องถิ่นชนบท อาจกล่าวสรุปได้ดังนี้

1. ความยากจนของคนในหมู่บ้าน
2. การที่จะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งที่แท้จริงต้องมาจาก คน ไม่ใช่ มาจากเงิน เพราะเงินบางครั้ง ก็ทำให้คนทะเลาะและทำให้แตกความสามัคคีกันภายในชุมชนได้
3. กลุ่มออมทรัพย์ของหมู่บ้าน ถ้าทำการจัดตั้งแล้วแต่ชาวบ้านไม่นำเงินไปฝาก ก็จะทำให้กลุ่มออมทรัพย์เกิดการล้มเหลวได้
4. ความแตกต่างทางฐานะของชาวบ้านภายในหมู่บ้าน
5. ชาวบ้านมีการศึกษาน้อย ส่วนมากจะจบแค่ ป.4 ทำให้ไม่ค่อยมีความรู้มากนัก
6. ความสามัคคีปรองดอง การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ซึ่งบางชุมชนก็ไม่มีสิ่งพวกนี้ทำให้ไม่มีการพัฒนาเท่าที่ควร
7. การมีส่วนร่วมกับภาครัฐบาล ถ้าชุมชนไหนไม่ให้ความร่วมมือกับภาครัฐบาล ก็จะทำให้ชุมชนนั้นไม่มีความเจริญ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยีทางการเกษตร ด้านสาธารณสุขมูลฐาน เป็นต้น
8. หมู่บ้านบางแห่งของประเทศยังไม่มีสาธารณูปโภคเข้าไปภายในหมู่บ้าน เช่น ระบบไฟฟ้า น้ำประปา น้ำบาดาล เป็นต้น

ความอ่อนแอของท้องถิ่นชนบทส่วนใหญ่มาจากการที่คนในหมู่บ้านไม่ค่อยมีความสามัคคีกัน และบางหมู่บ้านไม่ค่อยให้ความร่วมมือกับทางภาครัฐบาลเท่าที่ควร ทำให้เสียโอกาสที่จะทำให้

ท้องถิ่นของคนเกิดการพัฒนาไปในทางที่ดี และมีบุคคลบางกลุ่มที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม คอยจะฉกฉวยผลประโยชน์ต่าง ๆ ให้กับตัวเอง

1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

ในปัจจุบันนี้ กระแสนิยมของสินค้าจากต่างประเทศและวัฒนธรรมต่างชาติ ที่เข้ามาในประเทศไทย นั้นมีมากทางด้านวัฒนธรรม เช่น การแต่งกายที่วัยรุ่นมีค่านิยมตามแบบชาวต่างชาติ เช่นประเทศญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา ซึ่งวัยรุ่นผู้หญิงก็จะแต่งกายแบบสายเดี่ยว ใส่กระโปรงสั้น กางเกงขาสั้น รองเท้าส้นสูง และตอนนี้ที่จะเห็นบ่อย ๆ คือการยอมรับนิยมเป็นสินค้าต่าง ๆ และการตัดผมตามแบบนักฟุตบอล คารา และนักร้องชื่อดัง และอีกอย่างที่เราเห็นกันมากในทางโทรทัศน์คือ มีนักร้องชาวต่างชาติเข้ามาแสดงคอนเสิร์ตในประเทศไทยอย่างมากมาย ซึ่งค่านิยมนี้เป็นสิ่งที่สิ้นเปลืองเงินทองของวัยรุ่นและของประชาชน ทำให้ประชาชนบางกลุ่มล้มค่านิยมของไทยแบบเก่า ๆ ไปแล้ว และทางด้านสินค้าจากต่างชาติที่เข้ามาในไทยมีมากมาย เช่น เหล้า เบียร์ เครื่องดื่มมีเนมา สินค้าแบรนด์เนมต่าง ๆ ที่ตั้งเข้ามาในประเทศไทย และที่นิยมมากที่สุดคือ อาหารฟาสต์ฟู้ด เช่น ไก่เคเอฟซี แมคโดนัลด์ ไอศกรีมสเวนเช่น เป็นต้น ซึ่งผลิตภัณฑ์พวกนี้ ปีหนึ่ง ๆ ประชาชนภายในประเทศนิยมรับประทานกันมาก และมีราคาแพง ทำให้เงินไหลออกนอกประเทศจำนวนหลายหมื่นบาท และไทยต้องเสียดุลการค้าทุกปี ดังนั้นชาวไทยควรจะไม่นำค่านิยมจากต่างชาติเข้ามาอีก ควรจะแต่งกายแบบไทย สินค้าควรซื้อสินค้าไทย ซึ่งมีมากมายหลายชนิดให้เลือก ไม่ว่าจะเป็นผลไม้ต่าง ๆ อาหารไทย สินค้าพื้นบ้านของไทย และเมื่อคนไทยหันมานิยมของไทย ก็จะทำให้ประเทศไทยมีความเจริญและจะทำให้มีเงินหมุนเวียนภายในประเทศมากขึ้น

บริบทระดับท้องถิ่น

การประเมินบริบทของหมู่บ้านกุดชะนวน มีการประเมินบริบทดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

หมู่บ้านกุดชะนวน เดิมชื่อหมู่บ้านตะกุด ตะกุดตามความหมายของชาวบ้านหมายถึง แหล่งน้ำที่มีความใหญ่พอสมควร เป็นแหล่งน้ำนิ่งคล้ายสระขนาดย่อม มีจำนวนหลายแห่ง ภายในบริเวณที่ตั้งของหมู่บ้านจึงเป็นชื่อของหมู่บ้านในสมัยนั้น เมื่อมีแหล่งน้ำการเจริญเติบโตของพันธุ์ต่าง ๆ ก็เกิดขึ้นโดยเฉพาะต้นไม้ชนิดหนึ่ง ชาวบ้านเรียกว่าต้นชะนวน ต้นชะนวนเจริญเติบโตขึ้นดีมากที่บริเวณแอ่งน้ำ ทำให้มีต้นชะนวนเกิดขึ้นอย่างหนาแน่น จนทำให้แอ่งน้ำบางแอ่งที่เรียกว่าตะกุดเกิดการตื้นเขินกลายเป็นแหล่งเพาะปลูกทำนา ทำสวน ทำไร่ ตะกุดจึงค่อย ๆ หายไป

จะเหลือเพียงต้นชะนวนซึ่งถือว่าเป็นวัชพืชในการทำกิจกรรมทางการเกษตร ต้นชะนวนเป็นคล้าย ๆ พืชล้มลุกที่มีการขยายพันธุ์ได้ง่ายมาก การปักชำหรือว่าลำต้นกิ่งก้านบางส่วนที่ล้มลงไป在地 ก็ สามารถเจริญเติบโตขึ้นได้ ถ้ามี ปริมาณความชื้นในดินเพียงพอ ประกอบกับแหล่งน้ำที่เคยเรียกว่า ตะกุด ค่อย ๆ หายไปจากหมู่บ้านจนเหลือเพียงต้นชะนวน ชาวบ้านจึงตั้งชื่อหมู่บ้านใหม่ว่า หมู่ บ้านกุดชะนวน

สภาพปัจจุบัน

การขยายตัวของประชากรในหมู่บ้านกุดชะนวนเป็นไปอย่างช้า ๆ เพราะส่วนใหญ่ จะมีการติดต่อกับคนภายนอกน้อยมาก เป็นชุมชนเป็นแบบกระจุก ประชาชนสร้างบ้านเรือนรวม กันอยู่อย่างหนาแน่น ปัจจุบันบ้านกุดชะนวน มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 210 ครัวเรือน โดยแยก จำนวนประชากรวัยต่าง ๆ ดังนี้

ข้อมูลประชากรหมู่บ้านกุดชะนวน

ประชากรวัย	1 วัน - 3 ปีเต็ม	จำนวน	49	คน
	3 ปี 1 วัน - 6 ปีเต็ม	จำนวน	51	คน
	6 ปี 1 วัน - 12 ปีเต็ม	จำนวน	65	คน
	12 ปี 1 วัน - 14 ปีเต็ม	จำนวน	77	คน
	15 ปี 1 วัน - 18 ปีเต็ม	จำนวน	102	คน
	18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม	จำนวน	374	คน
	50 ปี 1 วัน - 60 ปีเต็ม	จำนวน	78	คน

ที่มา : กชช.2ค ปี 2544

3. ด้านเศรษฐกิจของหมู่บ้านกุดชะนวน

ชาวบ้านกุดชะนวนจะประกอบอาชีพทางการเกษตร ทำสวน เลี้ยงสัตว์ ทำนา ค้าขาย บริการ การทำนาและสวนของคนในหมู่บ้านมีมาก เพราะมีพื้นที่และแหล่งน้ำที่เหมาะสม โดยการทำนาจะทำปีละ 2 ครั้ง แต่รายได้จากการทำนาไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ภาระหนี้สินของชาวบ้านจึงเกิดขึ้น จากการกู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรมาใช้จ่าย ประชากร บางส่วนจึงเลือกประกอบอาชีพเสริมควบคู่ไปกับการทำนาและสวน

ข้อมูลการประกอบอาชีพของคนในหมู่บ้าน

อาชีพการเกษตร 90 ครอบครัว

อาชีพค้าขาย	9	ครอบครัว
อาชีพรับจ้าง	61	ครอบครัว
อาชีพรับราชการ	50	ครอบครัว

4. ด้านวัฒนธรรม

บ้านกุคชะนวนมีวัดประจำหมู่บ้าน การทำกิจกรรมทางพุทธศาสนาจึงมีมาก เพราะความเลื่อมใสในทางพุทธศาสนา มีประเพณีที่สมาชิกภายในหมู่บ้านได้ถือปฏิบัติสืบต่อกัน มาตั้งแต่บรรพบุรุษ ซึ่งชาวบ้านให้ความสำคัญต่อคุณค่าของงานบุญประเพณีไม่เปลี่ยนแปลง โดยในรอบ 1 ปี ในหมู่บ้านมีการทำบุญและงานประเพณีดังนี้

เดือน มกราคม	ทำบุญประเพณีวันขึ้นปีใหม่
เดือน กุมภาพันธ์	ทำบุญประเพณีเทศน์มหาชาติ
เดือน เมษายน	ทำบุญประเพณีสงกรานต์
เดือน กรกฎาคม	ทำบุญประเพณีเข้าพรรษา
เดือน กันยายน	ทำบุญประเพณีตักบาตรสารทไทย
เดือน ตุลาคม	ทำบุญประเพณีออกพรรษา ตักบาตรเทโว
เดือน พฤศจิกายน	ทำบุญประเพณีลอยกระทง

5. ข้อมูลด้านอื่น ๆ

5.1 ลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ

การประกอบอาชีพโดยส่วนใหญ่ของบ้านกุคชะนวน มีการประกอบอาชีพหลากหลายอาชีพ มีอาชีพทางการเกษตร รับราชการ รับจ้าง บริการ ค้าขาย

ข้อมูลรายได้ของคนในหมู่บ้านกุคชะนวน

รายได้ 1,000 - 5,000 บาท	จำนวน 11	ครอบครัว
รายได้ 5,001 - 10,000 บาท	จำนวน 14	ครอบครัว
รายได้ 10,001 - 20,000 บาท	จำนวน 26	ครอบครัว
รายได้ 20,001 - 30,000 บาท	จำนวน 36	ครอบครัว
รายได้ 30,001 - 50,000 บาท	จำนวน 68	ครอบครัว
รายได้ 50,001 - 100,000 บาท	จำนวน 55	ครอบครัว

ภายในหมู่บ้านมีร้านค้า 9 ร้าน มีโรงสีข้าว 2 โรง มีแหล่งน้ำสำคัญคือ ลำตะคลองที่ไหลผ่านหมู่บ้านทางด้านทิศเหนือและทิศตะวันตก มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด

1,500 ไร่ หมู่บ้านกุดชะนวนมีอาณาเขตติดต่อ คือ ทิศเหนือติดบ้านทับม้า ทิศใต้ติดบ้านมอจะบก ทิศตะวันออกติดบ้านชัยพัฒนา และทิศตะวันตกติดบ้านคลองตะแบก

5.2 วัฒนธรรมประเพณีที่เด่น ๆ

คนในหมู่บ้านกุดชะนวนใช้ภาษาพื้นบ้าน ไทยโคราช มีวัดอยู่ในหมู่บ้าน มีพระภิกษุจำพรรษา 5 รูป

ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยภาพรวมของบ้านกุดชะนวน มีดังนี้

ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบบริหารการจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้

1. นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จากการสัมภาษณ์ และจัดเวทีชาวบ้านในหมู่บ้านพบว่า ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง คือ เป็นโครงการแก้ไขปัญหาคะยากจน ลดการว่างงานของประชาชน โดยเฉพาะประชาชนที่อาศัยอยู่ในชนบท และยังเป็นการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการสู่ท้องถิ่นโดยตรง เป็นการให้ทุนในการประกอบอาชีพ ส่งเสริมอาชีพ สร้างอาชีพใหม่ เสริมสภาพคล่อง เป็นการกู้ยืมเงินในอัตราดอกเบี้ยต่ำ กำหนดส่งคืนภายในระยะเวลา 1 ปี

2. เงินหนึ่งล้านบาท เป็นเงินจัดสรรที่ทางรัฐบาลจัดสรรให้กองทุน กองทุนละหนึ่งล้านบาท กองทุนหมู่บ้านกุดชะนวนได้รับเงินจัดสรร เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2544 และได้ปล่อยกู้แก่สมาชิกครั้งแรก เมื่อวันที่ 7 มกราคม 2545 จำนวน 62 ราย ยอดเงินให้กู้ 615,000 บาท ปล่อยกู้ครั้งที่ 2 จำนวน 16 ราย ยอดเงินให้กู้ 160,000 บาท รวมเงินการปล่อยกู้ 2 ครั้ง เป็นเงิน 775,000 บาท

3. คณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้านกุดชะนวน มีทั้งหมด 12 คน ชาย 7 คน หญิง 5 คน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. นายสยาม	ประจักษ์บุรี	ตำแหน่ง	ประธานกรรมการ
2. นายธงชัย	จุลสมพงษ์	ตำแหน่ง	รองประธานกรรมการ
3. นางคิ้ว	ชาญสูงเนิน	ตำแหน่ง	เลขานุการ
4. นางชลธิชา	กมลบูรณ	ตำแหน่ง	เหรัญญิก
5. นางสุนิสา	กิจจาไกร	ตำแหน่ง	กรรมการ
6. ร.ศ.อัมพร	พลจันทร์	ตำแหน่ง	กรรมการ

7. นางแดง	นงศ์สูงเนิน	ตำแหน่ง	กรรมการ
8. นายสุพจน์	พลจันทร์ทิพย์	ตำแหน่ง	กรรมการ
9. นายสุควร	รอดจันทร์ทิพย์	ตำแหน่ง	กรรมการ
10. นายริบ	คุณขุนทด	ตำแหน่ง	กรรมการ
11. นายสันติ	ศรีจันทร์ทิพย์	ตำแหน่ง	กรรมการ
12. นายสุควร	กิจจาไกร	ตำแหน่ง	กรรมการ

4. เงินที่ผู้กู้ชำระคืน กรณีกองทุนหมู่บ้านกุดชะนวน หมู่ที่ 4 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ปัจจุบันยังไม่มีชำระคืนเงินกู้ เนื่องจากว่า สมาชิกผู้กู้ทั้งหมด มีกำหนดการชำระคืนเงินกู้ ภายใน 1 ปี นับจากวันที่ทำสัญญากู้เงินจากกองทุน

5. ผู้สมัครขอกู้ สมาชิกมีความประสงค์จะขอกู้เงิน จะต้องเขียนโครงการขอกู้ โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน เสนอต่อคณะกรรมการกองทุน

ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

1. การคัดเลือกผู้กู้ กองทุนหมู่บ้านกุดชะนวนมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกผู้กู้ โดยพิจารณาจาก

- 1.1 ความเป็นไปได้ของโครงการ
- 1.2 รายได้และค่าใช้จ่ายของโครงการต้องคุ้มค้ำกับเงินที่ลงทุน
- 1.3 หลักประกันเงินกู้ โดยการให้สมาชิกค้ำประกัน 2 คน หรือใช้หลักทรัพย์
- 1.4 ประวัติของผู้กู้ต้องมีความประพฤติดี ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข

2. การแนะนำวิธีทำธุรกิจ อาชีพส่วนใหญ่บ้านกุดชะนวน มีอาชีพเกษตรกรรม ค้าขาย รับจ้าง บริการ โดยผู้กู้ทุกคน จะรู้เพื่อดำเนินการประกอบอาชีพต่าง ๆ ที่มีความรู้อยู่แล้ว ส่วนการแนะนำวิธีทำธุรกิจ เช่น ทางการผลิต ทางการตลาด ไม่มีหน่วยงานใดเข้ามาแนะนำส่งเสริมเป็นการดำเนินการตามความรู้และประสบการณ์ที่ตนมีอยู่ และสืบทอดต่อ ๆ กันมา

3. การรับชำระหนี้ สมาชิกผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านกุดชะนวน คณะกรรมการดำเนินงานได้กำหนดให้สมาชิกผู้ชำระเงินกู้เมื่อครบกำหนด 1 ปี นับจากวันที่กู้เงินไป หากสมาชิกผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระคืนเงินกู้ พร้อมดอกเบี้ย ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญากู้ยืมเงิน ผู้กู้ต้องเสีย

ค่าปรับในอัตราร้อยละ 0.50 ต่อเดือน ของจำนวนเงินทั้งหมด โดยในปีแรกสมาชิกผู้กู้ต้องชำระ
เงินคืน พร้อมดอกเบี้ยภายในเดือนธันวาคม 2546

4. การทำบัญชี กระบวนการทำบัญชีของหมู่บ้านกุดชะนวน มีรายละเอียดของบัญชีทั้งหมด 9 เล่ม คือ

1. บัญชีรายรับ
2. บัญชีรายจ่าย
3. บัญชีรายได้ - ค่าใช้จ่าย
4. ทะเบียนคุมค่าของกู้
5. ทะเบียนคุมเงินสั่งจะ/ค่าหุ้น/เงินรับฝากรายตัว
6. ทะเบียนคุมลูกหนี้รายตัว
7. ทะเบียนคุมทรัพย์สินและค่าหุ้น
8. ทะเบียนคุมทรัพย์สินที่รับเป็นค่าหุ้น/บริจาค
9. บัญชีงบดุล

5. การช่วยหาตลาด ตลาดที่รองรับสินค้า จากการดำเนินกิจกรรมของสมาชิกผู้กู้ในหมู่บ้านกุดชะนวน เป็นตลาดโดยทั่วไป เพราะกิจกรรมของผู้กู้เป็นกิจกรรมทางการเกษตร และค้าขาย
การบริการ

6. บทบาทของนักศึกษา บทบาทหน้าที่ของนักศึกษา ที่เข้าไปศึกษาหาความรู้ ข้อมูลต่าง ๆ ที่ทำให้กองทุนหมู่บ้าน มีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และทำการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน พร้อมกันกับศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้
แบ่งผลการประเมิน ออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. ผลโดยตรง (Immediate Result) ประกอบด้วย

1.1 จำนวนผู้กู้ จำนวนผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านกุดชะนวน มีทั้งหมด 78 ราย มีการปล่อยกู้ 2 งวด งวดแรกจำนวน 62 ราย งวดที่สองจำนวน 16 ราย

1.2 ยอดเงินให้กู้ ยอดเงินให้กู้ของกองทุนทั้งหมด จำนวน 775,000 บาท จากจำนวนปล่อยกู้ 2 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 จำนวน 615,000 บาท

ครั้งที่ 2 จำนวน 160,000 บาท

2. ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

2.1 จำนวนผู้ที่กู้ได้ จากจำนวนผู้ที่เขียนโครงการขอสินเชื่อจากกองทุนหมู่บ้านกุดชะนวน 2 งวด จำนวน 78 ราย ทางคณะกรรมการพิจารณาให้กู้ 78 ราย เหตุผลที่ปล่อยกู้ คือ พิจารณาจากโครงการเป็นไปได้จริง มีความรู้ ความสามารถ ในกิจกรรมที่ดำเนินการ มีบุคคลค้ำประกันที่น่าเชื่อถือ และระบุสัญญาเงินชัดเจน

2.2 จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน เงินสะสมของหมู่บ้านกุดชะนวน อยู่ในรูปเงินกองทุนตั้งหมู่บ้าน มีการระดมทุนทุกเดือนจากสมาชิก ปัจจุบันเงินกองทุนตั้งของหมู่บ้าน มีจำนวน 18,070 บาท (เดือนสิงหาคม 2545)

2.3 การขยายกิจการของผู้กู้ สมาชิกกองทุนผู้กู้เงินเพื่อไปดำเนินกิจกรรมทางด้านการเกษตร โดยมีการขยายกิจการเล็กน้อยทางด้านการเลี้ยงสัตว์ มีการซื้อพันธุ์สัตว์เพิ่ม รวมถึงอาหารและยา ส่วนทางด้านการปลูกพืชยังไม่มีการขยายกิจกรรมอะไร เนื่องจากเงินที่กู้ได้นำไปใช้ในการเพาะปลูกทั้งหมด ทางด้านค้าขาย มีการซื้อสินค้าเพิ่มในร้าน ด้านบริการ เป็นการบริการด้านการให้เช่าโต๊ะ – เก้าอี้ เต็นท์ ตัดเย็บเสื้อผ้า ทางผู้กู้ได้นำเงินที่กู้มาจากกองทุนนำมาซื้อเก้าอี้เพิ่มเพื่อให้บริการแก่ลูกค้ามากขึ้น

3. ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)

3.1 กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความแข็งแรง การมีศักยภาพและความแข็งแรงของกองทุนหมู่บ้านกุดชะนวน ส่วนใหญ่จะอยู่ที่การมีทุนกั๊ยมดอกเบียค่า ที่สมาชิกสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ มีกองทุนของตนเองดูแลบริหารจัดการร่วมกัน เพื่อให้กองทุนมีรายได้จากการกั๊ยมของสมาชิก ส่งเสริมให้มีทุนเพื่อการพึ่งพาตนเองในอนาคต

3.2 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้ เครือข่ายการเรียนรู้ส่วนใหญ่ ของหมู่บ้านจะเป็นการถ่ายทอดความรู้ผ่านจากหน่วยงานราชการ ผู้นำชุมชน และชาวบ้าน

3.3 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด ทางด้านการตลาดของบ้านกุดชะนวน มีเครือข่ายการตลาดอยู่ที่ในตัวอำเภอสีคิ้ว

3.4 ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ เงินจัดสรรจากรัฐบาลหนึ่งล้านบาท เป็นภูมิคุ้มกันทางด้านการประกอบอาชีพ เป็นทุนใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ทำให้เศรษฐกิจของหมู่บ้านดีขึ้น

ผลการประเมินหน่วยระบบการดำเนินงานกิจกรรมของผู้กู้แต่ละราย

1. ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบการดำเนินงานกิจกรรมของผู้กู้แต่ละราย

พบว่า

1. ความรู้ความสามารถของผู้กู้และครอบครัว สมาชิกผู้กู้ทุกรายในหมู่บ้าน มีอาชีพเกษตรกร รับจ้าง ค้าขาย บริการ ความรู้ความสามารถทั่วไปจึงเกี่ยวกับเรื่องการปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ เป็นความรู้ความสามารถที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา
2. ทรัพย์สินของผู้กู้และเครือญาติ ทรัพย์สินส่วนใหญ่ของผู้กู้จะเป็นที่ทำกิน ที่อยู่อาศัย รถจักรยานยนต์ รถยนต์ รถแทรกเตอร์ พื้นที่ทำกินของสมาชิกส่วนใหญ่ จะมีพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิ์ทุกราย
3. หนี้สินธนาคารของผู้กู้ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ และสหกรณ์ ออมทรัพย์เพื่อการเกษตรอำเภอสีคิ้ว เป็นการกู้ยืมเงินเพื่อนำมาใช้ในการประกอบอาชีพ
4. หนี้สินนอกระบบ โดยภาพรวมการกู้ยืมเงินนอกระบบ จะเป็นการกู้ยืมเพื่อนำมาใช้ในการอุปโภค บริโภค เป็นการยืมจำนวนน้อยภายในหมู่บ้านด้วยกันเอง โดยคิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 10 บาทต่อเดือน
5. อาชีพหลักของผู้กู้ อาชีพของผู้กู้จะเป็นอาชีพเกษตรกร ทำไร่ ทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์ ค้าขาย รับจ้าง บริการ
6. รายได้ของครอบครัว รายได้ของครอบครัวผู้กู้ โดยเฉลี่ยต่อครอบครัว ครอบครัวละ 30,000 - 50,000 บาท ต่อปี
7. ประสบการณ์ในการดำเนินงาน ประสบการณ์และความชำนาญของผู้กู้ในการดำเนินงานมีมากพอ ส่วนใหญ่จะทำอาชีพเกษตรกร มีความรู้ความชำนาญในการเพาะปลูกและการเลี้ยงสัตว์ แต่ยังคงขาดความรู้ในด้านการตลาด

2. ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบการดำเนินงานกิจกรรมของผู้กู้แต่ละราย พบว่า

1. เงินที่กู้มาได้ เงินที่กู้มาได้จากกองทุนมีการนำไปดำเนินการตามที่เขียนโครงการ และมีบางรายนำเงินเพื่อใช้ประโยชน์ทางอื่น
2. เงินอื่น ๆ สมาชิกผู้กู้มีการนำเงินส่วนตัวมาใช้ในการประกอบกิจกรรมร่วมกับเงินที่กู้มาได้จากกองทุน ยังไม่มีการกู้เงินนอกระบบมาเพิ่มเติม
3. สถานที่และวัตถุดิบ สถานที่และวัตถุดิบที่ผู้กู้ใช้ประกอบกิจกรรม คือ พื้นที่ของตนเอง และพื้นที่เช่าบางส่วน ส่วนวัตถุดิบ เช่น พันธุ์ และอุปกรณ์ มีการซื้อจากร้านค้าภายในตัวอำเภอสีคิ้ว

4. เทคนิคและวิธีทำงาน เทคนิควิธีทำงานของชาวบ้านไม่มีอะไรซับซ้อน เพราะยังไม่มีหน่วยงานใดเข้ามาส่งเสริมแนะนำเทคนิค วิธีการใหม่ ๆ ให้เกษตรกร

5. กำลังงาน แรงงานส่วนมากจะเป็นการใช้แรงงานครอบครัว และการจ้างงานภายในหมู่บ้าน จ้างเครื่องทุ่นแรง

6. นักศึกษาผ่านงาน การเข้าไปศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ของหมู่บ้าน พร้อมทั้งทำการประเมินกองทุนหมู่บ้าน ศึกษาตามหลักสูตรของสถาบันการศึกษา จึงจะถือว่าผ่านงาน

3. ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ดูแลราย

1. การทำธุรกิจดูวิธี การดำเนินการทำกิจกรรมของผู้ถือเป็นแบบอย่างที่ถูก ผู้ผู้มีประสบการณ์ในการดำเนินการที่สืบทอดกันมาตั้งแต่รุ่น พ่อ – แม่ แต่ทางด้านวิชาการยังไม่ถูกต้องมากนัก ต้องการนักวิชาการเข้ามาแนะนำวิธีการที่ถูกต้อง

2. การหาตลาดที่ดี ตลาดกระจายสินค้าของผู้ยังคงเอาเปรียบ จากพ่อค้าคนกลางอยู่ ราคาสินค้าจะถูกกำหนดจากพ่อค้ารับซื้อ ทำให้ผู้หาตลาดที่ดีไม่ได้ ส่วนทางด้านค้าขายและบริการ จะเป็นชาวบ้านในหมู่บ้าน และหมู่บ้านใกล้เคียง

3. การหาวัตถุดิบที่ดี ผู้ที่ดำเนินการต้องเสี่ยงกับการหาวัตถุดิบที่ดี ยังไม่มีการรับรองคุณภาพจากผู้ขาย

4. การทำบัญชี ไม่มีการลงบัญชีรายรับ – รายจ่าย สำหรับผู้ เพียงแต่เป็นการจำไว้ ว่าในรอบการเพาะปลูกแต่ละครั้งมีการลงทุนไปเท่าไร สิ้นปีเพาะปลูกเก็บผลผลิตเป็นตัวเงินมาเท่าไร

5. การวิเคราะห์ประเมิน จากการติดตามประเมินการทำกิจกรรมของผู้พบว่า มีการดำเนินกิจกรรมตาม โครงการที่เขียนขอเงินจากกองทุน ใช้เงินจากการกู้ในการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ พันธุ์ และสิ่งของที่จำเป็นต้องใช้ในการประกอบอาชีพ รายได้จากการทำกิจกรรมของผู้ ยังไม่มี เพราะเป็นการทำกิจกรรมในระยะยาว จากการคาดการณ์คิดว่าผู้สามารถชำระหนี้จากการกู้ยืมเงินกองทุนได้

4. ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ดูแลราย แบ่งได้เป็น 3 ด้าน คือ

1. ผลโดยตรง (Immediate Result) รายได้ที่เป็นตัวเงิน การประกอบอาชีพทำไร เลี้ยงสัตว์ ของผู้ในหมู่บ้านทุกชนวน ในขณะนี้ยังไม่มีผลผลิตหรือรายได้ที่เป็นตัวเงิน จะต้องรอให้ถึงรอบฤดูกาลผลิตจึงจะสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตและขายเป็นตัวเงินได้

2. ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) ผลกระทบโดยตรงของการดำเนินการของผูู้ คือ จำนวนเงินที่ผูู้ไม่เพียงพอต่อการทำกิจการ ทำให้ผูู้ต้องใช้ทุนของตัวเอง เพื่อประกอบกับเงินที่ผูู้มา เกิดการขาดทุนหมุนเวียนขึ้นในครอบครัว

3. ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)

3.1 ผูู้มีการพึ่งพาตนเอง การดำเนินการของผูู้ต้องใช้เวลานานในการเก็บเกี่ยวผลผลิต จำเป็นต้องมีเงินทุน เพื่อใช้ในการทำกิจการในครั้งต่อไป ผูู้ยังไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้

3.2 ผูู้มีศักยภาพและความเข้มแข็งในกิจกรรมของตนเองอย่าง ยั่งยืน หลังจากที่ผูู้สามารถพึ่งพาตนเองได้แล้ว มีทุน มีประสบการณ์มากพอ ในอนาคตผูู้ต้องมีศักยภาพและความแข็งแรง ในกิจกรรมของตนเองได้

3.3 การกลับคืนถิ่นของประชาชน เมื่อโครงการกองทุนหมู่บ้านสามารถบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพมากพอ มีทุนสำรองมากพอที่จะทำให้ประชาชนในหมู่บ้าน ได้ถูกใช้ในการประกอบอาชีพต่าง ๆ อนาคตแรงงานที่ไปทำงานต่างจังหวัดจะต้องกลับมาประกอบอาชีพภายในหมู่บ้าน เพื่อช่วยแรงงานในครอบครัว

3.4 นักศึกษาได้เรียนรู้ธุรกิจ จากการเข้าไปศึกษาข้อมูลในหมู่บ้าน ทำให้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับการประกอบอาชีพต่าง ๆ ของชาวบ้าน เช่น การเลี้ยงสัตว์ การปลูกพืช ที่ใช้วิธีการแบบชาวบ้าน ประหยัด แต่ก็ได้ผลผลิตที่ดี รวมถึงการทำงานอย่างมีส่วนร่วม

ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เป็น โครงการที่แก้ไขปัญหา ความยากจนของประชาชน โดยเฉพาะประชาชนในชนบทได้ในระดับหนึ่ง เป็นผลทำให้ท้องถิ่นมีการพัฒนาทางด้านครอบครัว ด้านสังคม ลดปัญหาในการขาดเงินทุนประกอบอาชีพ กระตุ้นเศรษฐกิจภายในหมู่บ้าน มีการจ้างงาน ทำให้ลดปัญหาการว่างงาน สร้างรายได้แก่ชุมชน และเป็น การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น มีระบบการจัดการการบริหารของตนเอง มีการทำงานที่เป็นระบบ มี ส่วนร่วม ลดช่องว่างระหว่างประชาชนและหน่วยงานราชการ ให้มีการเรียนรู้ร่วมกัน มีความเข้าใจ ที่ตรงกัน สำหรับบัณฑิตที่ประจำกองทุนหมู่บ้าน คือ ช่วยให้นักศึกษามีงานทำ มีรายได้ ได้ศึกษา เพื่อเป็นความรู้ในการบริหารจัดการและการประเมินโครงการ เรียนรู้ประสบการณ์ในชุมชนที่ ปฏิบัติงานอยู่

สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ทั้ง 3 ข้อ พบว่า

1. ปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรค และสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค

1.1 จำนวนครัวเรือนภายในหมู่บ้านมีมากเกินไป เป็นผลทำให้ได้รับเงินจัดสรรไม่เพียงพอต่อการกู้ยืมของสมาชิก

1.2 อาชีพของประชากรในหมู่บ้านมีอาชีพเกษตรกร ที่รายได้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม และภูมิอากาศ ทำให้เกิดความเสี่ยง สมาชิกเกรงว่าจะหาเงินมาชำระคืนกองทุนไม่ได้ตามระยะเวลาที่กำหนด

ปัจจัยที่สนับสนุน

1.1 ความช่วยเหลือจากทางหน่วยงานราชการ ทางด้านการให้ความรู้ คำแนะนำในการบริหารจัดการ การดำเนินงานต่าง ๆ

1.2 ความเข้มแข็งของผู้นำหมู่บ้าน ทางด้านการรวมสมาชิกภายในหมู่บ้าน อธิบายให้เห็นถึงความสำคัญของโครงการ

1.3 ความสามัคคีของประชาชนในหมู่บ้าน

2. ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของการบริหารการพัฒนาเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน

2.1 คณะกรรมการเป็นผู้บริหารจัดการกองทุนให้มีประสิทธิภาพ และมีความเข้มแข็งต่อไปในอนาคต

2.2 สมาชิกกองทุน สมาชิก และสมาชิกผู้กู้ดำเนินกิจกรรมตามโครงการผลกำไรที่ได้ชำระคืนกองทุน

2.3 ความสามัคคีความซื่อสัตย์ของสมาชิก และประชาชนทั่วไปภายในหมู่บ้าน

2.4 มีการทำงานแบบมีส่วนร่วมของคนภายในหมู่บ้าน มีการเสียดสของผู้นำชุมชน มีความรับผิดชอบในการดำเนินงาน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาทุก ๆ ด้านของหมู่บ้าน

3. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนเงินล้าน

พบว่ามีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ แบ่งหน้าที่การทำงานกันอย่างชัดเจน มีผู้นำหมู่บ้านที่เอาใจใส่ดูแล มีประธานกองทุนที่มีความรู้ ประสบการณ์ในการบริหาร มีสมาชิกที่มีความตั้งใจจริงในการประกอบอาชีพ มีเงินกองทุนสำรองเพื่อใช้ในยามที่จำเป็น เป็นผลทำให้เกิดการมีประสิทธิภาพของกองทุนมากขึ้น เพื่อความยั่งยืนของโครงการ ทำให้กองทุนสามารถบริหารจัดการให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุน

บทที่ 5

สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

สรุปผล

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เป็นโครงการที่รัฐบาลมุ่งเน้น เพื่อแก้ ปัญหาความยากจนของประชาชน ลดปัญหาการว่างงาน โดยเฉพาะประชาชนในชนบท จากการ ศึกษาวิเคราะห์ประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านกุดชะนวน หมู่ 4 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุน ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของการบริหาร การพัฒนา ตลอดจนประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ สืบหาข้อมูล และสภาพทั่วไป เช่น ลักษณะพื้นที่ การประกอบอาชีพ สถานภาพทางการปกครอง สภาพแวดล้อม ตลอดจนสภาพความเป็นอยู่ของคนในหมู่บ้าน และข้อมูลทุติยภูมิ ศึกษาค้นคว้า จากเอกสาร สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ตลอดจนข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ที่เกี่ยวข้องกับโครงการกองทุนหมู่บ้าน จากข้อมูลดังกล่าวนำมาทำการวิเคราะห์แบบปริมาณ และเชิงคุณภาพ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ ผลการประเมินโครงการสรุปได้ดังนี้

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน มีผลการดำเนินการ ดังนี้

1. ผลการประเมินหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ มีผลการดำเนินการคือ

1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบและการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

กองทุนหมู่บ้านกุดชะนวน ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อ เดือนสิงหาคม 2544 โดยมีสมาชิกในปัจจุบันทั้งหมด 139 ราย ได้รับการจัดสรรเงินทุนหนึ่งล้านบาท เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2544 ภายในสมาชิกทั้งหมดมีการเลือกตั้งสมาชิกเพื่อมาเป็นคณะกรรมการบริหารงานกองทุน โดยแบ่งเป็นการทำงานตามหน้าที่ต่าง ๆ ที่ทางกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด

1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

การบริหารงานภายในกองทุนหมู่บ้านกุดชะนวน มีการจัดแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ เช่น มีคณะกรรมการตรวจสอบ คณะกรรมการคัดเลือกผู้กู้ คณะกรรมการรับผิดชอบในการทำ

บัญชี การพิจารณาคัดเลือกผู้กู้ทางคณะกรรมการจะพิจารณาจากความสามารถ และความเป็นไปได้ของโครงการ พิจารณาวางเงินกู้ที่เหมาะสมกับโครงการต่าง ๆ ที่เขียนขอผู้มา สำหรับนักศึกษาที่ประจำกองทุนแต่ละกองทุนมีหน้าที่ สังเกตการณ์ ศึกษารวบรวมข้อมูล ที่มีผลกระทบต่อการบริหารจัดการกองทุน ทั้งทางด้านบวกและลบ ที่จะทำให้องค์กรสามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำการวิเคราะห์ประเมินผล สาเหตุ และปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบการบริหารจัดการแนะนำส่งเสริมผู้กู้ มีผลกระทบ คือ

1. ผลโดยตรง (Immediate Result) คือ ทำให้สมาชิกผู้กู้ภายในหมู่บ้าน มีทุนในการประกอบอาชีพ จำนวน 78 ราย เป็นเงิน 775,000 บาท มีผลทำให้เกิดการขยายตัวของเศรษฐกิจ ภายในหมู่บ้านขึ้นมาบ้าง โดยมีการจ้างงานเกิดขึ้น

2. ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) คือ มีการจ้างงาน มีการขายสินค้า ทำให้คนว่างงานมีงานทำ มีรายได้ โดยมีผลมาจากที่ผู้กู้ดำเนินกิจกรรม ทำให้แรงงานในหมู่บ้านมีงานทำ

3. ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) คือ การทำให้เศรษฐกิจภายในหมู่บ้าน และภายในอำเภอมีการขยายตัวขึ้น เนื่องจากมีการจับจ่ายใช้สอยของสมาชิกผู้กู้ ที่ต้องใช้วัตถุดิบในการทำกิจกรรมต่าง ๆ มีการพบปะ การพูดคุยกันมากขึ้น สำหรับคนในชุมชน ก่อให้เกิดความร่วมมือกัน เพื่อการพัฒนาหมู่บ้านและการบริหารกองทุนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. ผลการประเมินหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย มีผลการดำเนินการคือ

2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย อาชีพของผู้กู้ คือ อาชีพเกษตรกร ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ และปลูกผัก รับจ้าง ค้าขาย บริการ ก่อสร้าง ซึ่งแต่ละรายผู้กู้มีความสามารถในการประกอบอาชีพของตนเอง พื้นที่ที่ใช้ในการประกอบกิจกรรมคือ พื้นที่ของตนเองและพื้นที่เช่า หนี้สินส่วนใหญ่จะเป็นหนี้สินจากการกู้มาจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งก็เป็นหนี้สินที่สามารถชำระคืนได้ทั้งหมดภายในระยะเวลาที่กำหนด ส่วนหนี้สินที่กู้ไปจากกองทุนก็เป็นการลงทุนใหม่ คิดว่าภายในระยะเวลา 1 ปีหลังจากการกู้ยืม ผู้กู้มีความสามารถในการชำระคืน

2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย ปัจจัยนำเข้าสำหรับการประกอบอาชีพของผู้กู้ คือ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ปุ๋ย ยา เครื่องมือ แรง ซื่อสินค้า วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ผู้กู้บางรายมีการใช้เงินส่วนตัวในการลงทุนประกอบอาชีพ ซึ่งคาดว่าจะมีผลผลิตขึ้นภายในระยะเวลา และฤดูกาลเพาะปลูก

2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบการดำเนินงานกิจกรรมของผู้กู้แต่ละราย ผู้กู้ได้นำเงินที่กู้ไปจากกองทุน เพื่อซื้อปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ส่วนมากก็ดำเนินการตามโครงการที่เขียนขอกู้ แต่ก็มีบางรายที่นำเงินส่วนที่เหลือไปใช้ในเรื่องของการอุปโภค บริโภค ภายในครอบครัว และเป็นทุนหมุนเวียนในการใช้จ่ายในแต่ละวัน จากความตั้งใจจริงของผู้กู้ และการทำกิจกรรมผู้กู้สามารถชำระเงินคืนทั้งต้นและดอกเบี้ยได้

2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบการดำเนินงานกิจกรรมของผู้กู้แต่ละราย แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ผลโดยตรง (Immediate Result) ผู้กู้มีเงินลงทุนทำกิจกรรมเพิ่มขึ้น มากกว่าเก่า มีเงินหมุนเวียนเพื่อใช้ในการอุปโภค บริโภค ส่วนรายได้ยังไม่มีเนื่องจากว่า เป็นการทำการเกษตรที่ต้องใช้เวลาในการเพาะปลูก และเก็บผลผลิต

2. ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) ผู้กู้มีการขยายกิจการขึ้น โดยมีการเช่าพื้นที่ มีการเพาะปลูกเพิ่มขึ้น มีการซื้อพันธุ์สัตว์เพิ่มขึ้น เป็นผลทำให้เศรษฐกิจของหมู่บ้าน และบริเวณใกล้เคียงมีการขยายตัวขึ้น

3. ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) โครงการกองทุนหมู่บ้าน มีผลทำให้เกิดการกระตุ้นทางเศรษฐกิจ มีการขยายกิจการ ทำให้เกิดมีการซื้อขายมากขึ้นภายในหมู่บ้านและตัวอำเภอ ในอนาคตผู้กู้สามารถพึ่งพาตนเองได้ แต่ก็จะต้องมีกองทุนเพื่อใช้ในยามที่จำเป็น

อภิปรายผล

กองทุนหมู่บ้านกุดชะนวนมีการจัดตั้งขึ้นภายใต้ความร่วมมือของทางภาครัฐ เอกชน และที่สำคัญ คือ ประชาชนภายในหมู่บ้านมีการดำเนินงานซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการด้านต่าง ๆ ของกองทุน จนในปัจจุบันมีการปล่อยกู้ให้กับสมาชิกผู้กู้ เพื่อการประกอบอาชีพต่าง ๆ ของสมาชิกซึ่งหลังจากได้ดำเนินการไปบ้างแล้ว มีผลกระทบทั้งทางด้านบวกและทางด้านลบ สำหรับกองทุน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุน ประกอบด้วย

1.1 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุน คือ จำนวนสมาชิกและครัวเรือนภายในหมู่บ้านมีจำนวนมาก และสมาชิกไม่เข้าใจกฎ ระเบียบของกองทุนดีพอ ปัจจัยอีกอย่าง คือ การทำงานของคณะกรรมการยังทำงานไม่เต็มที่ เนื่องจากค่าตอบแทนที่ได้จะเป็นเงินปันผลเมื่อสิ้นปี และเป็นค่าตอบแทนที่น้อย ไม่มีแรงจูงใจในการทำงาน

ปัจจัยที่สนับสนุนการดำเนินงานกองทุน คือ ความช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการ ทั้งทางด้านการปกครองและหน่วยงานพัฒนาชุมชน การมีผู้นำที่มีความสนใจ ความเอาใจใส่ลูกบ้าน ให้คำแนะนำ ให้ความรู้ รวมถึงความเข้มแข็งของคนในหมู่บ้าน

1.2 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของการบริหารการพัฒนากองทุน ตัวชี้วัดที่ทำให้โครงการกองทุนหมู่บ้าน บ้านกุดชะนวนบรรลุดำเนินการได้ คือ คณะกรรมการกองทุน สมาชิกกองทุน และผู้สนับสนุนจากภายนอก หน่วยงานปกครองของอำเภอ งานพัฒนาชุมชนของอำเภอที่เข้ามาช่วยแนะให้คำปรึกษาเรื่องต่าง ๆ ที่จะทำให้องค์กรของหมู่บ้านมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ

1.3 ประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุน จากการศึกษาโครงการกองทุนหมู่บ้านกุดชะนวน ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า การบริหารจัดการกองทุนยังขาดปัจจัยหลายอย่างที่จะทำให้มีประสิทธิภาพ คือ

1. คณะกรรมการ ไม่มีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน
2. ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริหาร การทำบัญชี การติดตามผลทดสอบ
3. คณะทำงานกองทุนไม่มีการหาความรู้เพิ่มเติม นอกเหนือจากที่ทางรัฐบาลจัดให้
4. สมาชิกไม่มีการวางแผนการทำกิจกรรม ไม่มีการทำบัญชีรายได้ – รายจ่ายของตนเอง จึงไม่สามารถทราบต้นทุนการผลิตที่แท้จริงได้

จากปัจจัยดังกล่าวอาจจะมีผลทำให้โครงการกองทุนหมู่บ้านเป็นเพียงแหล่งเงินกู้ที่ผู้กู้จะนำมาใช้ประโยชน์โดยไม่คุ้มค่า ซึ่งเป็นข้อมูลที่ผู้ศึกษาได้เข้าไปศึกษาภายในระยะเวลาที่น้อยเกินไป ในอนาคตคิดว่าทางกองทุนจะมีการจัดระบบการบริหารจัดการที่ดีขึ้น เพื่อผลประโยชน์ของคนในหมู่บ้านสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

2. ผลโดยตรงและผลกระทบต่าง ๆ

2.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) คือ มีแหล่งเงินทุนหมุนเวียนเกิดขึ้นภายในหมู่บ้าน มีการจ้างงานเพิ่ม มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ภายในหมู่บ้านเพิ่มมากขึ้น ลดปัญหาการว่างงานของคนในหมู่บ้านได้

2.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) คือ การกู้ยืมเงินเพื่อประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้การประกอบอาชีพของคนในหมู่บ้านมีความมั่นคง ความเป็นอยู่ของคนในครอบครัวดีขึ้น สังคมครอบครัวเกิดความใกล้ชิดสนิทสนมกัน

2.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) มีความสามัคคีเกิดขึ้นภายในหมู่บ้าน มีการปรึกษาหารือเรื่องการประกอบอาชีพ มีการทำงานร่วมกัน คิดร่วมกัน มีความห่วงใยกัน ปรองดองกัน ปลูกจิตสำนึกในการพัฒนาบ้านเกิด ความร่วมมือร่วมแรงในการทำกิจกรรมที่เป็นส่วนรวมมากขึ้น ผลกระทบอีกอย่างหนึ่งคือ มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจจากระดับหมู่บ้านสู่ระดับตำบล อำเภอ จังหวัด และระดับประเทศต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาข้อมูลโครงการกองทุนหมู่บ้าน บ้านกุคชะนวน เพื่อประเมินผลการดำเนินงานบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะดังนี้

1. เงินจัดสรรที่ทางรัฐบาลจัดให้ควรเหมาะสมกับความต้องการ หรือเหมาะสมกับจำนวนครัวเรือน ของประชาชนในหมู่บ้านอาจจะมากกว่าหนึ่งล้านบาท หรือน้อยกว่าหนึ่งล้านบาทในแต่ละหมู่บ้านตามความเหมาะสม โดยให้ผู้นำหมู่บ้านหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ทำประชาพิจารณ์ก่อนเพื่อทราบความต้องการที่แท้จริงของคนในหมู่บ้านหรือชุมชน
2. การคัดเลือกคณะกรรมการ ควรเปิดกว้าง คณะกรรมการกองทุนส่วนใหญ่จะเป็นผู้นำหมู่บ้านหรือไม่ก็เป็นผู้มีอิทธิพลในหมู่บ้านนั้น สวมควรให้โอกาสคนที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาบริหารจัดการ โดยมีค่าตอบแทนที่เหมาะสม เพื่อการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพของกองทุน
3. การพิจารณาให้เงินกู้แก่สมาชิก ควรดูที่ความจำเป็นของโครงการ และทุนเดิมที่สมาชิกมีอยู่ ไม่ควรจะมีข้อจำกัดอยู่ที่ 20,000 บาท (ส่วนใหญ่จะให้กู้ไม่เกินรายละ 20,000 บาท) เพราะรูปแบบการประกอบอาชีพในปัจจุบันมีต้นทุนที่สูง ควรพิจารณาความเหมาะสมของโครงการและความสามารถของผู้กู้
4. เห็นควรให้ทางเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง จัดเจ้าหน้าที่เข้ามาแนะนำส่งเสริมแก่สมาชิกผู้กู้ เกี่ยวกับรายละเอียดต่าง ๆ ที่จะส่งผลให้การทำกิจกรรมมีคุณภาพและผลผลิตถูกต้องตามหลักวิชาการ เพื่อความก้าวหน้าของสมาชิกในการประกอบอาชีพ
5. กระบวนการทำบัญชี ผู้ที่เกี่ยวข้องยังไม่มีความเข้าใจการทำบัญชี สืบเนื่องจากรูปแบบการทำบัญชีหลายรูปแบบ หลายหน่วยงาน
6. ระยะเวลาการศึกษาโครงการ เป็นเพียงการศึกษาระยะที่กองทุนได้มีการจัดตั้งไปแล้ว มีการบริหารที่ยังไม่มีผลกำไร จึงไม่อาจสรุปได้ว่าการบริหารจัดการโครงการกองทุนหมู่บ้าน กุคชะนวนประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพ

7. ควรมีการจัดสวัสดิการ รวมทั้งผลตอบแทนแก่คณะกรรมการ
8. มีการสัมมนา แลกเปลี่ยนความรู้พร้อมทั้งตรวจสอบความก้าวหน้าของโครงการ

เป็นระยะ



บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ,สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. 2544. ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ :กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ,สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. 2544. ชุดวิชาการวิจัย. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ :กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงอุตสาหกรรม,กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. 2545. นโยบายและกลยุทธ์การส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม(SMEs). www.SME.Thai.net.
- กระทรวงศึกษาธิการ,สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. 2544. ชุดวารสารนิพนธ์. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ :กระทรวงศึกษาธิการ.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. สำนักงาน. 2544. คู่มือสำหรับประชาชนเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. สำนักงาน. 2544. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2544 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ. 2544. กรุงเทพฯ : บริษัท สหพัฒนการพิมพ์ จำกัด.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. คู่มือการดำเนินงานสำหรับคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. 2544. รายงานเศรษฐกิจและการเงิน ปี 2544 และแนวโน้มปี 2545. www.Bot.or.th.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. 2544. คู่มือนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- วราพร รัชชศิริ. 2543. การเสริมสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านมะเกลือ หมู่ที่6 ตำบลพนาเขต อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา.
- สัมพันธ์ เตชะอริก. (31 กรกฎาคม 2545). สุขสรรค์. มติชนรายวัน : 6.

บรรณานุกรม (ต่อ)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2545. การประชุมเชิงปฏิบัติการยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจน. : www.NESdb.go.th.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2544. รายงานผลการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมตามแผนพัฒนาฯฉบับที่8 พ.ศ. 2543. www.NESdb.go.th.

